

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Forslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Forslaget til folketingsbeslutning vedtoges med 102 stemmer (S, V, KF, SF, RV, FP, CD og DF) mod 5 (EL).

Formanden:

Miljø- og energiministeren vil få meddelelse om denne beslutning.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Anden behandling af lovforslag nr. L 137: Forslag til lov om ændring af lov om erhvervsskoler. (Samarbejde med arbejdsmarkedsuddannelsescentre m.v.).

Af undervisningsministeren (Ole Vig Jensen). (Fremsat 13/12 95. Første behandling 11/1 96. Betænkning 12/3 96).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

§§ 1 og 2 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Forespørgsel nr. F 37:

Forespørgsel til miljø- og energiministeren og ministeren for udviklingsbistand:

»Hvilke planer har regeringen for Danmarks fremtidige bilaterale miljøbistand til udviklingslandene?«

Af Martin Glerup (S), Lotte Henriksen (S), Hanne Severinsen (V), Niels J. Langkilde (KF), Agnete Laustsen (KF), Steen Gade (SF), Elsebeth Gerner Nielsen (RV), Jørgen Estrup (RV), Aage Brusgaard (FP), Bent Hindrup Andersen (EL), Sonja Albrink (CD) og Pia Kjærsgaard (DF). (Forespørgslen anmeldt 24/1 96. Fremme af forespørgslen vedtaget 30/1 96).

Besvarelse

Miljø- og energiministeren (Svend Auken): Den miljøpolitik, som et bredt flertal i Folketinget har forestået gennem de seneste 25 år, har bragt Danmark i en internationalt anerkendt førerstilling.

Vores standard er høj, og det giver sig udslag også i en voksende international efterspørgsel efter dansk knowhow og dansk miljø- og energiteknologi. Men miljøproblemernes karakter har også gjort det stadig mere nødvendigt at se på indsatsen i international sammenhæng. Vi har grænseoverskridende problemer, som må løses i regionalt samarbejde, og vi har problemer med klimaet, verdenshavene og den biologiske mangfoldighed, som nødvendigvis må tackles i en global sammenhæng.

Samtidig gør liberaliseringen af den internationale handel det nødvendigt, at vi samordner vores miljøstandarder, i første række gennem den fælles regulering i EU, men også i det videre internationale samarbejde.

Men udviklingslandene og landene i Central- og Østeuropa ser med nogen bekymring på vore ønsker om skærpede miljøstandarder. De

er bekymrede for, at miljøkravene vil blive brugt som påskud for en ny protektionisme. De kan ikke uden videre leve op til vores krav og har behov for økonomisk og teknologisk bistand, så de bliver i stand til at leve op til kravene.

Det er derfor, Danmark har indført en særlig miljøbistand som et instrument i vores miljø- og udenrigspolitik, en bistand, der kommer oven i den indsats, der gennem årene er gjort under den almindelige udviklingsbistand. Miljøbistanden er et logisk led i vores internationale miljø-samarbejde. Det er bl.a. Danmarks vilje at sætte handling bag ordene, og det gør det muligt at tale med høj og klar røst i de internationale forsamlinger og blive hørt, når vi taler for bedre internationale spilleregler på miljøområdet. Det er nødvendigt, at ulandene ved, at vi er indstillet på at yde den bistand, der er nødvendig, for at de kan leve op til deres internationale forpligtelser.

De første skridt til udvikling af denne bistandsform blev taget i forbindelse med sammenbruddet af Østeuropa, hvor et fremsynet Folketing allerede i 1991 vedtog loven om tilskud til miljøaktiviteter i Østlandene. Denne støtte har nu fungeret i mere end 5 år, og Miljø- og Energiministeriet har høstet en række værdifulde erfaringer med at udføre bistandsprojekter inden for miljøområdet. Det fremgik på den paneuropæiske miljøministerkonference i Sofia sidste efterår, at Danmark er i front, hvad angår miljøstøtte til Østeuropa; ja, Danmark er faktisk i kroner og øre nu den største bidragyder overhovedet til miljøbistand i Central- og Østeuropa, og vi er ledende i stort set alle de initiativer, der er blevet taget i dette område.

På FN's konference om miljø og udvikling i Rio forpligtede industrilandene sig til en forstærket indsats over for de globale miljøproblemer. Nationalt skulle man gøre en indsats for at omlægge produktion og forbrug, så begge blev mere bæredygtige. Internationalt skulle man først og fremmest stille nye – og som det hedder i sproget – additionelle midler til rådighed for ulandenes investeringer i en bæredygtig udvikling, altså penge ud over det, man i forvejen ydede i almindelig ulandsbistand.

Den forpligtelse påtog det danske Folketing sig, da vi her i Tinget i december 1992 vedtog at afsætte en ramme for en ny bilateral miljø- og katastrofebistand, der i år 2002 skal nå op på 0,5 pct. af bruttonationalproduktet. Det er en beslutning, som desværre stadig er enestående i

verden, hvor de fleste andre donorlande tværtimod har reduceret deres udviklingsbistand i de senere år.

I regeringens handlingsplan fra 1993 blev halvdelen af disse midler afsat til miljøformål, som skulle fordeles ligeligt mellem udviklingslandene og Central- og Østeuropa, og en mindre del af de penge, der var afsat til ulandene, skulle anvendes i Arktis.

Det blev samtidig besluttet, at ulandsmidlerne i første omgang skulle anvendes i de ulande, som for alvor er kommet i gang med industrialiseringen, men som vi på grund af vores almindelige regler ikke yder bistand til under den almindelige bistandshjælp. Den hurtige udvikling i disse lande medfører alvorlige forureningsproblemer i by- og industriområder, som kan løses med den teknologi, vi selv anvender, og som vi har samarbejdet med de østeuropæiske lande om at anvende. Det er samtidig lande, hvor skovrydning og overudnyttelse af kystzonerne truer den lokale befolknings livsgrundlag og den biologiske mangfoldighed.

Det blev derfor naturligt, at administrationen af midlerne i de første år, hvor de var relativt små, blev lagt i Miljøministeriet. Det førte til etableringen af DANCED, som er en miljørelateret pendant til Danida, og det blev besluttet, at indsatsen skulle ske regionalt, i første omgang i Sydøstasien og dernæst i det sydlige Afrika. Gennemførelsen af de regionale programmer skulle ske i samarbejde mellem DANCED og Danida, sådan at Danida koncentrerede sin indsats i de fattigste lande.

DANCED skulle som nævnt arbejde i udviklingslande, hvor den økonomiske udvikling har taget fart, men hvor natur- og ressource miljøproblemerne ikke prioriteres tilstrækkelig højt. I Sydøstasien er forureningsproblemerne især iøjnefaldende i byerne og deres industriområder, hvor mangelen på spildevandsbehandling og affaldsbortskaffelse medfører et forfærdende forureningsniveau, der især går ud over den fattigste del af befolkningen.

Som Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg havde lejlighed til at se det i Sabah sidste år, er skovrydningen meget omfattende, og de kystnære områder er både truet af forurening, af overfiskning og af dambrug.

I det sydlige Afrika er der ligesom i Østeuropa brug for en opgradering af det energislugende og stærkt forurenende produktionsapparat, men der er også kolossale miljøproblemer i de fattigste beboelsesområder, hvor man faktisk

lever på et ulandsniveau. Samtidig har den tidligere politik med oprettelsen af de såkaldte homelands efterladt store områder, hvor naturressourcerne er totalt nedslidte, fordi alt for mange mennesker har skullet skaffe sig et udkomme på for lille et område.

Der er en vis sandhed i, at de lande, DANCED støtter miljømæssigt, burde have råd til at betale for løsningen af deres egne problemer. I modsætning til de lande, vi yder udviklingsbistand til, er der faktisk ofte betydelige lokale investeringsmidler til rådighed. Men realiteten er desværre, at selv hvor der er midler til rådighed, mangler den administrative kapacitet til at håndtere den praktiske indsats. Opbygning af administrativ kapacitet og folkelig deltagelse har derfor højeste prioritet i den danske indsats.

Miljøadministrationerne i disse lande er nye og ofte stærkt centraliserede med en meget svag lokal forankring, og de står naturligvis svagt over for de økonomisk orienterede sektorministerier. Hverken regering, befolkning eller erhvervsliv ser på miljøproblemerne med den alvor, man ud fra vore erfaringer bør tillægge dem.

DANCED's midler rækker ikke til at gennemføre store investeringsprojekter. Der skal samarbejdes med andre investorer, både lokale og internationale. Der arbejdes således allerede sammen med Verdensbanken og Den Asiatiske Udviklingsbank på at etablere nye samarbejds-konstellationer mellem myndigheder, erhvervsliv og folkelige bevægelser. I det hele taget bliver der lagt vægt på samarbejdsaspektet frem for finansieringsaspektet. At der allerede er etableret et godt samarbejds-klima, kan konstateres ved, at landene selv i betydelig grad bidrager med egne ressourcer til projekterne.

Samarbejdet mellem DANCED og Danida forløber effektivt og problemfrit; det bidrager naturligvis hertil, at DANCED's miljøattachéer er placeret på ambassaderne i Bangkok, Kuala Lumpur og Pretoria.

Fra mine rejser og møder med repræsentanter for modtagerlandene har jeg indtryk af en stor tilfredshed med den hidtidige indsats; det gælder ikke mindst den fælles tilrettelæggelse af arbejdet, som sker i de lokale programkomiteer, der er nedsat. Jeg tror, dette indtryk kan bekræftes af de af Folketingets medlemmer, der deltog i Miljø- og Planlægningsudvalgets studietur til Thailand og Malaysia sidste sommer.

En af udvalgets konkrete anbefalinger på baggrund af studieturen var at sætte mere ind på de miljøproblemer, som er knyttet til energi-anvendelsen, og jeg ser meget frem til denne satsning på energisektoren i de kommende år. Specielt hvad angår energiplanlægning, energibesparelser og vedvarende energi, har Danmark jo utrolig meget at tilbyde, og enhver, der besøger Sydøstasien, kan konstatere, at der er enorme muligheder for en indsats her – noget, der ikke mindst kan blive til gavn for danske virksomheder.

Miljø- og Energiministeriets indsats i de første 2 år har været gjort inden for rammerne af den foreløbige strategi, som blev udarbejdet i 1993. De fremtidige rammer for miljøbistanden er beskrevet i det forslag til strategi for miljøbistand i udviklingslandene under miljø- og katastroferammen, der netop er udsendt til medlemmerne af Miljø- og Planlægningsudvalget og af Udenrigsudvalget.

Udkastet har allerede været i høring hos de kredse uden for Tinget, der har interesser i dette område, og i det konkrete forslag er der taget højde for mange af de reaktioner, vi har modtaget under høringsprocessen.

Strategien slår fast, at den overordnede målsætning for den danske miljøbistand er at medvirke til at fremme en forstærket indsats over for de globale miljøproblemer. Det sker dels ved at støtte en miljømæssigt bæredygtig udvikling, dels ved at bidrage til en forbedring af den katastrofale miljøsituation mange steder i den tredje verden.

Det gælder altså om for det første at sikre en miljømæssigt bæredygtig udnyttelse af naturressourcer og naturbevarelse, for det andet at forebygge og begrænse forurening af luft, vand og jord og for det tredje at fremme bæredygtig energianvendelse.

Da bevillingen til Danmarks særlige miljøbistand nu har nået en vis størrelse og de første erfaringer er indhøstet, har regeringen besluttet, at en væsentlig del af midlerne skal kunne anvendes i de fattige udviklingslande ud over den almindelige ulandsbistand til disse lande.

Miljømidlerne skal deles mellem DANCED og Danida, således at der ved fuld udbygning af MIKA-rammen afsættes 60 pct. til Danida og 40 pct. til DANCED. Denne slutfordeling er begrundet i ønsket om også fortsat at sikre den fattigdomsorientering, som ligger til grund for den danske udviklingsbistand.

Danida skal forestå miljøbistanden i programsamarbejdslandene, mens DANCED skal stå for indsatsen i lande med en bruttonationalindkomst over grænsen for bilateral projektbistand. I de øvrige lande tages der konkret stilling til, hvordan indsatsen skal tilrettelægges i forbindelse med udarbejdelse af de regionale strategier.

I Sydøstasien har det resulteret i, at DANCED forestår arbejdet i Thailand og Malaysia, mens Danida tager sig af Vietnam, Cambodja og Laos. I det sydlige Afrika arbejder DANCED i Sydafrika, Namibia, Botswana, Swaziland og Lesotho, medens Danida står for indsatsen i Angola, Malawi, Mozambique, Tanzania, Zambia og Zimbabwe. For de kommende udvidelser af miljøbistanden til de nye lande i de allerede prioriterede regioner og til nye regioner vil den administrative tilrettelæggelse af indsatsen ske i overensstemmelse med de ovennævnte principper og med de indhøstede erfaringer i de første to regioner.

Lad mig derudover minde om, at der under ulandsrammen siden 1993 har været afsat en bevilling på 135 mio. kr. til nye globale miljøindsatser. Denne bevilling vil kunne anvendes til enkeltindsatser, der ligger uden for de prioriterede regioner, herunder også til gennemførelsen af projekter i de små østater.

Selve indsatsen skal følge en række overordnede principper. Der skal for det første lægges vægt på de lokale prioriteringer og behov, og det skal tilstræbes at komme i dialog med planlægningsmyndighederne, natur- og miljømyndighederne og de relevante sektorministerier for at få inddraget miljøhensynene i landenes udviklingsplaner. Den tætte dialog skal fremme lokalt ejerskab og engagement hos samarbejdspartnerne.

For det andet skal kvindernes mulighed for at bidrage til løsningen af miljøproblemerne styrkes, og kønsaspekterne skal analyseres i forbindelse med de konkrete indsatser.

For det tredje skal der være en kombination af offentlig og folkelig deltagelse i udmøntningen af miljøbistanden; modtagerlandenes private sektor, private organisationer og folkelige bevægelser, herunder fagbevægelsen, skal altså inddrages i arbejdet.

Op for det fjerde skal den danske ressourcebase inddrages og udnyttes effektivt. Der skal sættes på et aktivt samarbejde mellem danske myndigheder, uddannelses- og forskningsinstitutioner, folkelige og faglige organisationer og

de private rådgivnings- og industrivirksomheder.

For at sikre prioritering og sammenhæng vil der for hvert land blive udvalgt 3-4 problemkomplekser, der er knyttet til de højt prioriterede regionale miljø- og naturressourceproblemer. Dem vil der blive arbejdet med på flere måder, f.eks. gennem kapacitetsopbygning, folkeligt oplysningsarbejde og etablering af pilotprojekter. I særlige tilfælde vil der også kunne gennemføres indsatser over for miljøproblemer, der ikke er prioriteret i regional sammenhæng, men som er væsentlige for det enkelte land.

Indsatsen på de områder, der har været prioriteret indtil nu, vil fortsætte, og det vil altså sige byer, industri, skove, biodiversiteter og kystzoner. Men regeringen vil åbne for samarbejde på tre nye områder: bæredygtig energianvendelse, landbrug og vandressourcer. Der vil kunne gennemføres projekter, som tager sigte på kapacitetsopbygning, på bevidstgørelse og på oplysning, og der vil kunne etableres demonstrationsanlæg i de bedst stillede ulande, hvor egentlige anlægsinvesteringer påregnes finansieret med modtagerlandenes egne offentlige eller private midler eller udenlandske udviklingsmidler, deriblandt blandede kreditter fra Danida, der på grund af de internationale regler især er egnet til sådanne miljøprojektinvesteringer. I de fattige lande, hvor der er behov for at opbygge en grundlæggende viden og kapacitet, vil der kunne ydes bistand til både drifts- og anlægsudgifter.

Samtidig vil jeg gerne understrege, at der er store muligheder for at benytte miljøbistanden som en aktiv partner i de store infrastrukturprojekter, der er under planlægning inden for miljøsektoren, ikke mindst i de lande, hvor industrialiseringen allerede har taget fart. Miljøbistanden skal altså frem for alt ses som en katalysator og en inspirator for landene, der kan bidrage til deres egenindsats ved løsning af miljø- og naturproblemerne. Miljøbistanden kan ikke i sig selv løse problemerne. Dertil er de alt for overvældende. Men anvendt rigtigt vil den kunne bidrage til en sneboldeffekt, hvor landenes egenindsats kommer i fokus.

Samtidig er det vigtigt at slå fast, at miljøbistandens resultater ikke vil blive opnået fra den ene dag til den anden. Ligesom den almindelige udviklingsbistand kræver den langsigtede indsats og en konstant overvågning og vurdering af indsatsen for at sikre, at den er på rette vej.

Det bliver en af de meget væsentlige opgaver for det bredt sammensatte rådgivende udvalg, som udviklingsministeren og jeg netop har etableret. Det fælles udvalg, der skal omfatte både DANCED's og Danidas aktiviteter, har fået direktør Henrik Nyegaard som formand og journalist Knud Vilby som næstformand. Heri sidder repræsentanter for forsknings- og uddannelsessektoren, erhvervsliv og fagbevægelse og for de folkelige organisationer. Jeg håber, at Folketinget vil udnytte muligheden for at melde observatører til udvalget, så man løbende er orienteret om og med i arbejdet.

Jeg tror, det vil være gavnligt også for den folkelige opbakning til Danmarks meget aktive, internationale miljøindsats, at vi med mellemrum i Folketinget ligesom i dag tager en samlet drøftelse af vore erfaringer med Danmarks bilaterale miljøbistand og af mulighederne for at forbedre den.

FN's særlige generalforsamling til næste sommer, der skal gøre status 5 år efter topmødet i Rio og lægge grunden til de kommende års arbejde med at realisere Agenda 21, forekommer mig at være en oplagt første anledning til at gøre status.

Jeg kan i øvrigt sige til Tinget, at jeg netop i de sidste dage har deltaget i et møde i Brasilien, hvor 20 landes miljøministre sammen med alle ansvarlige inden for FN-systemet har prøvet at gøre den første status efter Rio og tilrettelægge strategien efter Rio, og jeg skal snarest drage omsorg for, at den oversigt, der ligger over det ret imponerende regelarbejde, der er blevet lavet siden Rio, kommer til Folketingets kundskab. Jeg tror, vi har brug for en gang imellem at se, at der kommer noget ud af processen. FN-folkene selv betragter det som den mest succesrige del af deres aktivitet.

Dér, hvor det har svigtet efter Rio, dér, hvor det ikke er gået, som det skulle, er med hensyn til overførelse af kapacitet, økonomiske ressourcer og miljøbistand. Kun Danmark har fuldt ud levet op til sine forpligtelser. Men på alle de andre områder er der faktisk tale om en meget positiv udvikling, og jeg tror, at Tingets medlemmer ligesom jeg vil blive positivt overrasket over, hvor meget der egentlig er i gang, og hvor mange resultater der allerede er opnået.

Lad mig til sidst understrege, at regeringen lægger vægt på, at det frugtbare samarbejde mellem Miljø- og Energiministeriet og Udenrigsministeriet gennem DANCED og Danida fortsættes og udbygges. De to ministerier rum-

mer et så stort væld af komplementerende erfaringer, at det frugtbare samspil vil gøre dansk miljøbistand til en opfølgning af Riokonferencen, som vi alle kan være stolte af, og som netop ved, at man udnytter alle kræfter, undgår dobbeltadministration og giver en maksimal mobilisering af den danske indsats.

Ministeren for udviklingsbistand (Poul Nielson):

Inden for udviklingssamarbejdet har vi en tradition for i tæt samarbejde med Folketinget med mellemrum at gøre status, skabe overblik og klargøre visioner og planer for, hvad der skal ske fremover. Denne tradition har uden tvivl bidraget til at fastholde den mangeårige brede opbakning bag den danske udviklingsbistand både her i Tinget og i befolkningen. Jeg er glad for, at vi nu tager os lejlighed til at videreføre denne tradition også på det område, som særlig vedrører Danmarks bidrag til at løse miljøproblemerne i udviklingslandene.

Den danske indsats på dette område sker på flere måder. Som et led i det bilaterale udviklingssamarbejde ved at fremme miljøhensyn i internationale organisationers arbejde og ved aktiv deltagelse i udarbejdelsen og gennemførelsen af internationale konventioner på miljøområdet, f.eks. klimakonventionen, ørkenkonventionen og konventionen om biologisk mangfoldighed. Hertil kommer så i mindre, men stigende omfang de særlige bilaterale miljøindsatser finansieret under den såkaldte miljø- og katastroferamme.

Fokus for denne debat er vores indsats i det bilaterale samarbejde. Miljø- og energiministeren har lige redegjort for den nye strategi for miljøbistanden i ulande under MIKA-rammen og for Miljø- og Energiministeriets praktiske arbejde hermed. Jeg vil derfor først og fremmest koncentrere mig om miljøhensynets varetagelse i udviklingsbistanden, men også knytte nogle kommentarer til, hvordan Udenrigsministeriet planlægger at arbejde med de særlige miljøindsatser finansieret under MIKA-rammen, som i de kommende år forventes øget betydeligt i og med, at 80 pct. af tilvæksten i bevillingerne skal administreres her.

Miljøhensynet er gennem de sidste 10-15 år i stigende grad blevet anerkendt som en central og nødvendig del af ethvert lands forsøg på at skabe en langsigtet udvikling for dets borgere. Brundtlandrapporten fra 1987 og topmødet i Rio i 1992 ledte til et internationalt politisk gennem-

brud i forståelsen for sammenhængen mellem miljø og udvikling, og begrebet bæredygtig udvikling blev et nøglebegreb. Langsigtet økonomisk udvikling forudsætter, at naturressourcer udnyttes på en bæredygtig måde, og beskyttelsen af naturen forudsætter, at befolkningstilvæksten kontrolleres, og at den økonomiske vækst reguleres.

Bæredygtige løsninger på miljøproblemerne kan derfor kun opnås som en integreret del af udviklingsprocessen, og omvendt kan bæredygtig udvikling kun opnås, når miljøhensyn integreres i udviklingsprocessen. I mange udviklingslande har vi set, at kortsigtede økonomiske vækststrategier og stigende levestandard har medført, at ressourceudnyttelse og forurening er øget, så de økologiske systemer belastes ud over, hvad der er bæredygtigt. I andre udviklingslande har økonomisk lav vækst samtidig med kraftig befolkningstilvækst betydet et stigende pres på og en ikkebæredygtig udnyttelse af naturressourcerne. Fattige befolkningsgrupper har måttet ty til en intensiv udnyttelse af de ofte marginale ressourcer, som de har adgang til, for at få et kortsigtet, men for dem nødvendigt udbytte, som desværre på lang sigt skader miljøet og mulighederne for en bæredygtig udvikling.

Økologien kan simpelt hen ikke rumme det pres, der er samlet set – ikke mindst på basis af befolkningstilvæksten. En række miljøproblemer er nært knyttet til eller er konsekvens af fattigdomsproblemer og må derfor behandles som led i en mere sammenhængende fattigdomsstrategi, som også omfatter en direkte indsats befolkningspolitisk.

Jeg har selv set, hvordan dette er tilfældet, hvordan disse problemer tegner sig, og hvad der kan gøres for at arbejde med dem i en række af vore programsamarbejdslande.

Jeg vil f.eks. her nævne et skovprojekt i Nepal, som arbejder med at fremme bæredygtig udnyttelse af skovområder ejet af staten gennem etablering af driftsplaner og en overdragelse af brugsretten til skoven til lokale brugergrupper. Det betyder, at man i landsbyerne skal organisere sig og lave planer for en bæredygtig udnyttelse af skoven.

I Tanzania har jeg set et kombineret landbrugs- og miljøprojekt, HIMA, hvor det langsigtede mål er at skabe en bæredygtig land- og skovbrugsudvikling, som også samtidig kan sikre vand- og energiforsyningen.

For få uger siden var jeg i Burkina Faso, hvor jeg drøftede med både de lokale myndigheder og med landets præsident, hvordan vi fra dansk side kan bidrage til at ændre landets hurtigt svindende skovbestand, så skoven fra at være et frit gode bliver til et økonomisk aktiv for de lokale bønder. Vi skal have ændret pengenes vandring, sådan at det bliver de lokale bønder, der får gevinst af udnyttelsen af skoven. Det kan medvirke til at sikre en mere bæredygtig udnyttelse, forhindre ørkenspredning og skabe et alternativ til fattigdommen blandt bønderne.

Jeg havde også lejlighed til at se, hvordan der nu netop som udtryk for vores arbejdsform med sektorprogrammer bliver opstillet sammenhængende vandressourceplaner, der går fra den simple brønd over kvalitetskontrol af vandet til sikring af en bæredygtig udnyttelse af dette i et meget vandfattigt område.

Den voksende erkendelse af sammenhængen mellem miljø- og udviklingsproblemer har naturligvis også afspejlet sig i Folketingets debatter. Allerede under den bistandspolitiske debat i maj 1987 formuleredes et krav om, at bæredygtig udvikling måtte indgå som et grundvilkår for hele udviklings samarbejdet.

Danida gik umiddelbart efter den debat i gang med at udarbejde en handlingsplan for styrkelsen af miljøaspekterne i Danmarks udviklingsbistand. Denne handlingsplan for miljø og udvikling forelå i begyndelsen af 1988. Den blev fulgt op af konkrete strategier for indarbejdelse af miljøhensyn i de enkelte sektorer: landbrug, skovbrug, fiskeri, vand, energi, industri, sundhed osv., og i landeprogrammerne.

Indarbejdelsen af miljøhensynene i udviklingsbistanden indgik også i den handlingsplan for miljø og udvikling, som regeringen i 1988 som den første regering i Europa fremlagde som opfølgning på Brundtlandrapporten.

I 1989 besluttede Danida så, at der fremover skulle gennemføres miljøkonsekvensanalyser af alle udviklingsprojekter, hvor dette kunne være relevant, og retningslinjerne blev defineret.

En egentlig operationel vejledning blev udarbejdet i 1994 i lyset af erfaringerne fra de første år.

I strategien for dansk udviklingspolitik frem mod år 2000, som fik bred tilslutning ved en debat her i Tinget for to år siden, slås det fast, at der ved tilrettelæggelsen af dansk udviklingsbistand på alle niveauer ud over den grundlæggende målsætning om bekæmpelse af fattigdom skal varetages tre tværgående hensyn:

- kvinders rolle i udviklingsprocessen,
- fremme af respekt for menneskerettigheder og demokrati samt
- miljøaspekterne.

Specielt om miljøhensynet fastslås det, at man for at fremme en bæredygtig udvikling i danske programsamarbejdslande vil intensivere arbejdet med at omsætte anbefalingerne fra Riokonferencen til praktisk dansk udviklingspolitik og sikre, at sammenhængen mellem miljø og udvikling bliver fuldt indarbejdet i den danske fattigdomsorienterede bistandsindsats.

Dette indebærer, at miljøkonsekvenserne af de forskellige aktiviteter gøres klart og indgår i vurderingen af de konkrete indsatser. Samtidig kan de tværgående hensyn også udgøre selvstændige bistandsområder eksempelvis med støtte til særlige miljøprogrammer og -projekter.

I den ny strategi for udviklingsbistanden er kodeordene koncentration om 20 programsamarbejdslande og i hvert af disse om 2-4 sektorer og et langsigtet systematisk samarbejde med regeringerne i modtagerlandene som forudsætning for ejerskab, økonomisk bæredygtighed og dialog om indholdet af de nationale politikker.

Det er centralt, at der ved udarbejdelsen af landestrategier og strategier for sektorprogrammer foretages en bred dybtgående analyse af de tværgående hensyns placering i udviklingsstrategien i det land og inden for de samarbejdssektorer, der er valgt.

Af disse lande- og sektorstrategier skal det også fremgå, hvordan man i Danidas arbejde vil fremme disse tværgående hensyn. Det skal lede til, at disse ting – og altså også miljøaspektet – behandles systematisk og langsigtet i dialogen med modtagerlandet.

Samtidig bør det dog nævnes, at miljø også er valgt som en konkret samarbejdssektor som sådan for visse af programsamarbejdslandene; det gælder eksempelvis i Egypten. Det samme vil formentlig komme til at gælde i Burkina Faso, hvor sektoren dog vil blive kaldt naturressourceforvaltning.

Med udgangspunkt i Strategi 2000 er der gennemført en række kurser og andre aktiviteter for Danidas medarbejdere i den praktiske håndtering af miljøhensynet i bistanden. Erfaringen har allerede nu vist, at der er behov for denne uddannelsesaktivitet internt, og det vil vi fortsætte med at bruge kræfter på.

Selv om det som sagt ligger uden for emnet for denne debat, vil jeg alligevel nævne, at Danida også på det multilaterale område har lagt

vægt på at fremme miljøhensyn i de internationale organisationers arbejde og har deltaget aktivt ved udarbejdelsen og opfølgningen af de konventioner, der er lavet efter Riomødet.

Siden 1993 er der også årligt afsat en særlig bevilling på 135 mio. kr. under ulandsrammen til nye globale miljøindsatser. Denne bevilling anvendes til et bredt spektrum af ofte innovative indsatser. Det vil være naturligt at anvende bevillinger herfra i tilfælde af enkeltstående miljøindsatser i lande, der hverken er Danidaprogramsamarbejdslande eller udvalgte MIKA-indsatslande, f.eks. indsatser i nogle af de små østater, der kan have særligt behov for miljøbistand især i forbindelse med deres energiforsyning. Jeg kan nævne, at vi netop på dette sidste område er ved at forberede et sådant projekt i Stillehavsregionen i samarbejde med en dansk og en regional NGO.

Hertil kommer mulighederne for støtte til danske NGO'ers miljøindsatser finansieret af NGO-vinduet i den almindelige udviklingsbistand.

Vi har fået sat mange miljøaktiviteter i gang, men har nok ikke i tilstrækkelig grad fået dokumenteret det arbejde, vi laver på miljøområdet, for den danske offentlighed. Medvirkende hertil har været det forhold, at miljø af Danida som nævnt bliver set som et tværgående hensyn snarere end som en selvstændig sektor. Dette har gjort Danidas indsats på miljøområdet mindre synlig i de konkrete projekter og også mindre synlig, tror jeg, for offentligheden.

Men også et positivt forhold i denne sammenhæng vil jeg gerne trække frem. Alle erfaringer bekræfter faktisk, at miljøindsatsen får mere blivende effekt, når principperne fra anden udviklingsbistand fastholdes, det vil sige, at projekterne ses i en større sammenhæng: Fattigdomsbekæmpelse, kvindeaspektet, lokal inddragelse, ejerskab osv. Det vil vi derfor fortsætte med i alle Danidas miljøindsatser. Mange års erfaring viser, at netop en respekt for nødvendigheden af disse sammenhænge er det, der skaber en bæredygtig udvikling.

De konstaterede svagheder er vi ved at råde bod på. Der gennemføres i øjeblikket en uafhængig ekstern evaluering af Danidas håndtering af miljøaspekterne. Målet hermed er for det første at få dokumenteret, i hvilket omfang handlingsplanen fra 1988 har medvirket til en øget integration af miljøhensyn i den danske udviklingsbistand. For det andet er målet at uddrage erfaringer og komme med anbefalinger

ger, så vi kan forbedre metoderne på det område.

Lad mig erindre om, at gennemførelsen af uafhængige evalueringer sker som et led i Danidas almindelige arbejde, og som alle ved, er disse evalueringsrapporter ofte særdeles åbenhjertige; det er en del af deres kvalitet.

Miljøevalueringsrapporten ventes at blive offentliggjort i løbet af juni. De foreløbige meldinger fra evalueringsholdet lyder ikke uventet på, at ikke alle procedurer og hensigtserklæringer har virket lige godt. Bl.a. peges der på, at der har manglet klare målsætninger, måltal og indikatorer, og at der ikke har været tilstrækkelig kontrol med handlingsplanens gennemførelse.

Jeg synes dog, det er nødvendigt på forhånd her at markere, at måltalindikatorer og alt det der kan være meget tungt og krævende at skulle leve op til i projekter, der ikke primært er miljøprojekter, men som har miljøaspektet som noget, der indgår med større eller mindre vægt. Dette er jo fuldstændig parallelt til diskussionen om dokumentation af f.eks. kvindeaspektet, fattigdomsaspektet osv. i Danidas forskellige projekter.

Vi vil aldrig kunne tilfredsstille særinteresserne på disse aspektområder fuldt ud, men vi skal kunne tilfredsstille det krav om en passende balance mellem dem i helhedsbilledet; det krav om en balance, der ligger i den politik og strategi, som Folketinget har tiltrådt, og det kan vi.

Vi har for nylig i Danida foretaget en gennemgang af de senere års bilaterale projekter, en gennemgang, der viser, at en ganske væsentlig del af Danidas projekter har miljøhensyn som et afgørende eller meget væsentligt formål og indhold.

Disse bistandsindsatser kan generelt inddeles i tre kategorier: For det første bistand rettet mod at fremme en bæredygtig udnyttelse af naturressourcer, dvs. primært indsatsen inden for områderne landbrug, fiskeri, skovbrug og flodkontrol. For det andet bistand med henblik på at begrænse forurening af luft, vand og jord, dvs. primært indsatsen inden for områderne drikkevand, industri og transport. Og endelig bistand rettet mod at fremme en bæredygtig energianvendelse, herunder også udnyttelsen af vandkraft, i en række udviklingslande.

Vores vurdering er, at mellem 15 og 20 pct. af den bilaterale projektbistand har miljøhensyn som et afgørende eller meget væsentligt formål, men denne procent afhænger selvfølgelig af, hvorledes man afgrænser projekter med miljø-

mæssige elementer, og hvordan man sætter de nævnte bevillinger i forhold til den samlede bilaterale bistand. Der er udarbejdet et notat herom, som i januar måned blev oversendt til såvel Udenrigsudvalget som Miljø- og Planlægningsudvalget.

Lad mig også nævne, at ordningen for blandede kreditter har fået en stærk drejning over mod miljøområdet. Dette skyldes bl.a. begrænsningerne, der er indeholdt i OECD's regler for bundne bistandskreditter, og dansk industris særlige force netop på miljøområdet og områder som vindmøller osv. OECD-reglerne indebærer, at sådanne blandede kreditter som hovedregel ikke må støtte projekter, som er finansielt levedygtige i sig selv. Vandrensningsanlæg, affaldsforbrænding, anlæg til håndtering af farligt affald og industriforurening og vindmølleparker udgør på denne baggrund en betydelig del af de projekter, der er i færd med at blive iværksat under ordningen for blandede kreditter.

Udenrigsministeriet har påbegyndt formuleringen af en miljø- og energibevidst intern indkøbspolitik. Om og i hvilket omfang tilsvarende grønne principper kan finde anvendelse i forbindelse med selve udviklingsbistanden, er vi i gang med også at undersøge nærmere. Vi håber at indhøste positive erfaringer fra et af miljøprojekterne i Egypten på dette felt.

Lad mig slå fast: Danida har ydet og yder fortsat en betydelig indsats på miljøområdet under selve ulandsrammen. Vi skal dog ikke forklejne de problemer, der har været. Lad mig blot nævne, at det har krævet en stor indsats blandt Danidas medarbejdere at skabe forståelse for nødvendigheden af at indarbejde et tværgående hensyn som miljøhensynet og at udarbejde procedurer og værktøjer for, hvordan det kan ske i praksis.

Men det samme gælder i endnu højere grad i forholdet til de fattige modtagerlande, hvor det faktisk ofte er svært at få den anden side til at prioritere miljøproblemerne tilstrækkelig højt, og hvor man kan se, at miljøministerierne ikke alle steder har samme prominente placering, som tilfældet er det i vores fædreland.

Men vi er godt på vej, og jeg forventer, at evalueringen vil hjælpe os med forslag til yderligere konkrete og praktiske forbedringer i Danidas måde at arbejde med miljøspørgsmålene på.

Danida vil altså også fremover skulle arbejde med bistand øremærket til miljøområdet over miljø- og katastroferammen. Miljø- og energiministeren har netop i sin redegørelse beskrevet

de første års indsatser under MIKA og strategien for MIKA's miljøbistand. Vi har som bekendt i regeringen besluttet, at en væsentlig del af denne bistand bliver rettet mod de fattige udviklingslande. Det mener jeg er en rigtig beslutning, og vi kan så her bygge på de erfaringer, også Udenrigsministeriet gennem årene har opbygget med arbejdet i udviklingslandene.

Den ny fælles strategi for miljøbistand i udviklingslande under MIKA udgør en overordnet ramme for både Danidas og DANCED's arbejde med denne bistand. Denne ramme giver plads til, at der fortsat kan være visse forskelle i arbejdsformen og i måden, vi griber konkrete indsatser an på. Det er også en naturlig situation på baggrund af, at der jo altså er en vis forskel i vægtningen med hensyn til, hvilke lande ud fra fattigdomskriteriet den ene og den anden af disse organisationer arbejder i.

Vi vil i Danida ved gennemførelsen af MIKA-bistanden tage udgangspunkt i den tradition, vi har, og i de procedurer, vi har set virker godt i praksis, når det drejer sig om forberedelse og styring af projekter. Sammenhængene mellem miljøudvikling og fattigdom vil være centrale i dette arbejde, og det betyder, at vores indsats vil få præg af et langt sejt træk baseret på bæredygtighed og fattigdomsbekæmpelse.

Jeg vil samtidig lægge vægt på, at bedømmelseskrav og procedurer for projekter finansieret af MIKA anvendes sådan, at der foruden projekter, der vil kunne finansieres gennem udviklingsbistanden, også bliver mulighed for eksempelvis støtte til egentlige naturbeskyttelsesprojekter.

Jeg vil også lægge vægt på, at MIKA-bistanden administrativt holdes adskilt fra udviklingsbistanden, og at det bliver en adskillelse, som er synlig også udefra. MIKA-bistanden skal ikke i Danida anvendes som erstatning for udviklingsbistanden, men som et supplement, et additionelt supplement til denne.

Fremover bliver der således tale om to typer miljøindsatser i Danidas arbejde, dels den tværgående indsats i alle sektorprogrammer, også i egentlige miljøsektorprogrammer – begge finansieret af bistandsmidlerne – og dels konkrete miljøprojekter i såvel visse programsamarbejdslande som de øvrige udpegede indsatslande, som nu er defineret for MIKA-indsatsen. Disse to typer bistand skal være komplementære og altså ikke erstatte hinanden.

Opbygningen af aktiviteter og indvinding af erfaring vil tage tid. Først om nogle år vil det

være muligt at foretage evalueringer for at måle effekten i modtagerlandene af de gennemførte aktiviteter og på den baggrund foretage en ny vurdering af strategiens hovedelementer. Indtil da bør vi efter min mening derfor være tilbageholdende med at gennemføre større justeringer og nyformuleringer af hovedelementer i strategien.

Lad mig slå fast til sidst, at regeringen fortsat vil lægge vægt på, at Danmark bidrager konstruktivt, praktisk og effektivt til løsning af udviklingslandenes miljøproblemer gennem bilaterale miljøindsatser såvel gennem udviklingsbistanden som gennem indsatsen under MIKA-rammen.

Forhandling

Lotte Henriksen (S):

Jeg vil gerne takke for ministrenes besvarelse.

Det er jo en meget naturlig opfølgning, at Folketinget nu tager den her debat op efter de debatter, der har været i henholdsvis Udenrigsudvalget og i Miljø- og Planlægningsudvalget, får lagt nogle retningslinjer og får en debat om det her område, og vi ser også frem til i udvalgmæssig sammenhæng at kunne vende tilbage til den type debatter, som begge ministrene nu har lagt vægt på.

Som ordfører for Socialdemokratiet skal jeg så sige, at den stigende miljøforståelse, som gør sig gældende i Danmark med ønsket om rent drikkevand, ren luft, grønne skove m.m., også omfatter en stigende forståelse for miljøhensyn uden for landets grænser. Der er mange flere danskere, som rejser ud, og når man ser Danmarks indsats ude, så har man faktisk grund til at være rimelig stolt.

Brundtlandrapporten satte jo sammenhængen mellem miljø, fattigdom og udvikling på dagsordenen, og det har været den sammenhæng, der har dannet grundlag for etableringen af den danske miljø- og katastrofefond som en konkret opfølgning på Riokonferencen. Fattigdom betyder overbefolkning, udpining af jorden og træfældninger, som indimellem også nærmer sig økologiske katastrofer. Vækst og udvikling er nødvendig for at få færre børn at mætte, for kun ved social tryghed og stigende velstand fødes der færre børn.

Opgaven er altså også at lade andre opnå en social tryghed, som vi kender den, men uden det forureningsniveau, som vi i den vestlige verden bidrager med.

Udvikling og miljøhensyn må være tæt forbundne, når fattigdom skal overvindes. For udviklingsbistanden, som den varetages i Danida, er fattigdomsorienteringen det vigtigste og overordnede element både for den bilaterale og multilaterale udviklingsbistand; det har vi arbejdet hårdt for, og det mener vi fortsat den skal være. Miljøhensynet er i den sammenhæng derfor et tværgående hensyn, som – i øvrigt sammen med en hel del andre hensyn – er opstillet.

For miljøbistanden er miljøhensynet det overordnede princip, men byggende på en regionalisering, der skal varetage helhedsorienterede og sammenhængende indsatser i de regioner, som nu er valgt, henholdsvis Sydøstasien og det sydlige Afrika.

Det er vigtigt, at miljøindsatsen i udviklingslandene fastholder dette regionale perspektiv og ikke spreder sig over så mange lande, at vi senere risikerer at skulle i gang med en landevalgsproces, som vi kender det fra Danida – men som i øvrigt endte meget positivt.

Indsatsområderne, som de er prioriterede i miljøbistanden i den regionale strategi, indeholder jo skove, biodiversitet, byer, industri- og kystområder, og det er også det, som har været de globale prioriteringer, der blev fremhævet efter Riokonferencen.

Jeg vil hæfte mig ved et par af elementerne:

Mange mennesker i snavsede slumbyer med småindustri rejser behovet for ikke kun at se på de ydre miljøhensyn. Arbejdsmiljøet har meget trænge vilkår i de nyindustrialiserede lande, og den bevidstgørelse af arbejdsgivere og arbejdstagere, som omtales i strategien, er i allerhøjeste grad nødvendig ikke kun for voksne, men også af hensyn til de tusindvis af børnearbejdere, der vel rettere skulle benævnes børneslaver. I Sydøstasien kniber det ofte med menneskerettighederne for netop de fagligt aktive folk.

Med de tre nye områders inddragelse, landbrug, bæredygtig energi og vandressourcer, vil sammenhængen mellem miljø og udvikling i endnu højere grad styrkes. Vi har nogle gode erfaringer med netop de områder, og alle tre områder er tæt forbundet med fattigdommens overbefolkningsproblemer med den efterfølgende udpining af jord og overforbrug af naturressourcer og med økologiske katastrofer som det efterfølgende mareridt.

Det er med stor tilfredshed, at vi så i dag kan konstatere, at Udenrigsministeriet og Miljø- og Energiministeriet med den fremlagte strategi for

miljøbistanden i udviklingslande nu har tilrettelagt en arbejdsdeling imellem sig, hvor begge ministeriers erfaringer og kvaliteter kommer til deres ret. Man kan jo med et tværfagligt samarbejde fint lære noget af hinanden. Udenrigsministeriet har tilsyneladende stadig lidt efterslæb med hensyn til miljøforståelsen, og tilsvarende kunne Miljø- og Energiministeriet måske godt få en bredere forståelse for de øvrige tværfaglige hensyn og styringen af projekterne og på den måde bidrage til, at den samlede miljøbistand og udviklingsbistand blev forbedret.

Det er vigtigt at gøre sig nogle erfaringer de steder, hvor DANCED og Danida nu er til stede med miljøbistand for at få opbygget nogle forvaltninger og nogle administrationer, således at vi også kan få afløb for miljøbistanden i den ånd, den er tænkt, nemlig som en sammenhæng mellem miljø og udvikling og i et ønske om at sikre den folkelige deltagelse, fremme det lokale ejerskab og ikke mindst en lokal medfinansiering for at sikre ressourcer til finansieringen, når det danske engagement i projektet udløber, for det sker jo, og vi vil jo ikke have, at tingene så dernæst falder sammen. Med alle de tværgående hensyn, som udviklingsbistanden består af, fungerer de også som målelige kriterier for bistanden. Eksempelvis er menneskerettigheds-spørgsmålet evigt tilbagevendende og må nødvendigvis være det, da udviklingsbistand er og skal være tæt forbundet med den danske udenrigspolitik.

Tilsvarende vil der formodentlig blive behov for nogle indikatorer for miljøbistanden, om ikke nu så i tiden foran os, både for at vi om nogle år kan måle succesen af vores danske bidrag, men også for at imødegå en kritik udefra, der eksempelvis kunne gå på, at DANCED primært baner vejen for dansk teknologi og forretning i kraft af teknologioverførsel og privat sektorudvikling.

Jeg ser det som en oplagt opgave for det rådgivende udvalg, som nu er nedsat, at få klarlagt, om der skal opsættes kriterier for miljøbistanden, om der skal tages andre tværgående hensyn end det mål med kvinder, der allerede er opsat, om der skal opstilles krav til miljøbistandens udformning, og om der kan opsættes nogle måltal eller indikatorer, der også peger på udvikling.

I modsætning til Danidas styrelse, der gennemgår enkeltprojekter, vil miljø- og katastroferammens rådgivende udvalg jo netop få plads til den type overvejelser. I en begyndelsesfase,

hvor MIKA-rammen er under fortsat opbygning og indkøring, finder vi det af overordentlig positiv betydning, at Folketingets partier har fået mulighed for at følge dette arbejde. Det vil vi gerne takke for og hermed tilkendegive, at vi gerne som parti vil deltage i den sammenhæng.

Og så skal jeg til sidst på vegne af Socialdemokratiet, Venstre, De Konservative, SF, De Radikale og CD fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden

»Idet Folketinget understreger, at virkeliggørelsen af Folketingets dagsorden af 3. december 1992, beretningen af 18. december 1992 om global miljø- og katastrofebistand samt en fortsat miljøindsats inden for rammerne af udviklingsbistanden er væsentlige elementer i den danske opfølgning af Riokonferencen, konstaterer Tinget,

- at regeringen har fremlagt en samlet strategi for miljøbistand til udviklingslande finansieret over miljø- og katastroferammen,
 - at strategien bygger på princippet om regionaliseret miljøbistand.
- Folketinget opfordrer på den baggrund regeringen til:
- at udbygge hovedindsatsområderne bl.a. med en indsats for bæredygtig energianvendelse ved inddragelse af lokalbefolkning og folkelige miljøbevægelser,
 - at prioritere støtte, der forbedrer modtagerlandenes muligheder for at leve op til internationale miljøkonventionsforpligtelser, herunder navnlig klimakonventionen, biodiversitetskonventionen og Montrealprotokollen,
 - at miljømæssig bæredygtig udvikling fortsat udbygges som en integreret del af hele udviklingsbistanden,
 - at udnytte den danske ressourcebase ved udvælgelse og udførelse af udviklings- og miljøprojekter,
 - at regeringen med henblik på forhandling i Folketinget fremlægger en redegørelse om miljøbistanden til udviklingslandene som en del af forberedelsen til FN's Rio 2-generalforsamling, samt
 - at der senest i 1998 på baggrund af foretagne evalueringer afgives en redegørelse for den videre udbygning af miljøbistanden til udviklingslandene.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 47).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (Se ovenfor). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg tager ordet allerede nu, fordi vi i Enhedslisten mener, at den dagsorden, som en række partier her i Folketinget har aftalt, ganske vist nok på nogle punkter indeholder tilløb til en egentlig integreret målsætning, der ser løsningsproblemerne, sultproblemerne og miljøproblemerne under ét – men også kun et tilløb.

Derfor mener vi ikke, at det forslag til dagsorden, som er stillet, er godt nok. Deraf følger selvfølgelig også den konsekvens, at vi mener, at der bør indgå et alternativ til forslaget i debatten, og det vil jeg fremsætte om et øjeblik.

Vi ser det sådan, at der naturligvis findes en række miljøproblemer i de bedrestillede ulande. Det er også fint, hvis man fra dansk side f.eks. forskningsmæssigt og uddannelsesmæssigt har et samarbejde omkring det, men det er ikke fint, hvis vi bruger penge, som først og fremmest tiltrænges i de fattigste lande, til at løse problemer i lande, der, når vi ser på den økonomiske side af sagen, udmærket er i stand til selv at betale for tingene eller i hvert fald er bedre i stand til det end de fattigste lande.

Vi mener også, at hensynet til dansk erhvervsliv og danske kapitalinteresser vejer alt for tungt i politikken fra dansk side. Derfor mener vi altså, at der er behov for en samlet mere klar, integreret målsætning, der siger, at sammenkædningen af løsningen af fattigdomsproblemerne, sultproblemerne og miljøproblemerne skal ses således.

Derfor vil jeg på Enhedslistens vegne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden

»Idet Folketinget konstaterer, at miljø- og fattigdomsproblemerne i ulandene hænger sammen og løses i sammenhæng, opfordrer Folketinget regeringen til,

- at miljøbistanden målrettes til de fattigste lande og til styrkelse af økologisk produktion, herunder især med henblik på løsningen af problemerne i landdistrikterne, slumområderne i de store byer og i stærkt industrielt

- forurenede områder, og i den udstrækning de bedrestillede lande bevilges penge at lade disse gå til NGO'ere og til udveksling vedrørende forskning og uddannelse alene,
- at økologisk bæredygtighed udbygges som en integreret del af udviklingsbistanden,
 - at katastrofehjælpen som perspektiv har at understøtte den integrerede målsætning for både miljøbistand og udviklingsbistand, og
 - at sikre en samlet koordination af udviklingsbistand, miljøbistand og katastrofehjælpen, herunder at overveje, om dette bør føre til oprettelsen af et ministerium for disse tre opgaver.
- Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«
(Dagsordensforslag nr. D 48).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (Se ovenfor). Også dette dagsordensforslag indgår herefter i forhandlingen.

Hanne Severinsen (V):

Hvis det kom an på handlingsplaner og konventioner efter Rio, ville vi ikke behøve at bekymre os om miljøet. Men det er ikke ord, men handling, vi mangler.

Heldigvis har der i Folketinget været bred enighed om, at de mange vedtagelser i Rio skulle følges op fra dansk side, men vi må se i øjnene, at vi taler om grænseoverskridende problemer, der kun kan løses ved forpligtende internationalt samarbejde. Det er udmærket, at Danmark går foran og viser et godt eksempel, men verdens miljøtilstand forbedres først og fremmest, hvis indsatsen bliver international og alle lever op til vedtagelserne.

FN's verdenskonference i Rio fastslog, at miljø og udvikling hører sammen, og at i- og ulandene må hjælpe hinanden. Vor del af verden må gå foran, når det gælder f.eks. udfasning af brugen af miljøfarlige stoffer, og når det gælder begrænsning af vores ressourceforbrug, og ulandene må ved vores hjælp føre en politik, der bl.a. tilskynder til at begrænse befolknings-eksplosionen.

Verdens befolkning vokser med svimlende hastighed, og alle klodens folk har et naturligt ønske om rent vand, sunde fødevarer, tag over hovedet og gerne en vestlig livsstil med køleskab, tv, elkomfur og bil. Der vil blive al mulig brug for den bæredygtige energiudvikling, vi taler om i en af vores pinde.

Vi har en forpligtelse til at hjælpe den tredje verden, så deres udvikling ikke bliver en gentagelse i større målestok af de fejltagelser, som vi har gjort. Hvis i-landene vil bevare regnskove og hindre, at deres nødvendige vækst får katastrofale følger for os alle, bør vi selvfølgelig også alle yde en indsats, netop fordi vi i den vestlige verden ved, at det ikke er væksten som sådan, der er farlig; den er tværtimod en forudsætning for, at vi kan komme videre. Men kunsten er at lede væksten i mindre forurenende baner og få en bæredygtig vækst.

Opgaven for os er at finde de indsatsområder, hvor vi kan gøre noget med dansk ekspertise. Vi kan selvfølgelig gøre noget overalt, men hvorfor ikke udnytte det dér, hvor vi selv er dygtige.

Det er også vigtigt, at vi er handlingsorienterede; opfølgningen på Rio skal ikke være et veråb om, hvor store problemerne er. Forskellen på en pessimist og en optimist er jo, at pessimisten ser alle udfordringer som et problem, mens optimisten ser alle problemer som en udfordring. Den udfordring vil vi i Venstre gerne være med til at tage op.

Da Venstre i sin tid var med i beslutningen om, at man som opfølgning på Rio skulle afsætte midler til en særlig miljø- og katastrofebistand, forestillede vi os faktisk ikke, at så mange ministerier skulle inddrages. Skal det virkelig være sådan, at ethvert ministerium med respekt for sig selv i dag har et særligt miljøstøttekontor?

Kontoen til miljøudviklingsbistand, som er til debat i dag, har især været efterstræbt af miljøministeren og udviklingsministeren. Det skal ikke være nogen hemmelighed, at vi i Venstre var særdeles skeptiske, da Miljøministeriet byggede en helt ny administration op efter at have fået broderparten af de nye midler. I dag må vi konstatere, at hvad hurtigt vindes, kan langsomt tabes.

På længere sigt er det faktisk begrænset, hvor mange penge DANCED kommer til at administrere. DANCED vil i år 2002, hvis alt går som forudsat, få 40 pct. af MIKA's fjerdedel, det vil sige 10 pct., altså faktisk ikke mere end 600 mio. kr., alt efter hvordan vores bruttonationalprodukt udarter sig.

DANCED har ambitiøse strategier i Thailand, Malaysia, Sydafrika og i de arktiske områder, så beløbet forekommer ikke urealistisk stort, tværtimod. Det samme gælder i øvrigt beløbsstørrelsen af miljøstøtten til Østeuropa, som jo altså ikke er på dagsordenen i dag.

Men vi vil i Venstre gerne diskutere, om regeringen har fundet den rette fordeling, når en så stor del af MIKA-pengene skal gå til Danida – indirekte i kraft af, at overførslen af præasyludgifterne fra bistandsrammen går over i katastroferammen. Når dertil kommer stigningen som følge af, at vi er låst fast til en bestemt procentdel af et forhåbentlig øget bruttonationalprodukt, vil Danida få mange gange flere ekstra penge pr. år end den samlede miljøbistand, som vi nu i dag diskuterer.

Det er netop kommet frem, at Danida mangler at bruge 400 mio. kr. af sidste års bevilling. Det skal jeg ikke bebrejde dem, for hvis man følger problemerne kritisk op, må man af og til komme i den situation, at man må kassere nogle projekter. Den tidligere regering har faktisk været i samme situation, men dengang var oppositionen ikke helt så storsindet.

For at vurdere Danidas miljøbistand ville det have været en hjælp, hvis vi havde fået den evaluering, der var bebudet offentliggjort i denne måned; den vil vi så få lejlighed til at kommentere senere. Men vi må altså konstatere, at samtidig med at andre lande skærer deres støtte ned, så stiger Danidas midler drastisk i de kommende år. Det er ikke en Danida-debat i dag, men alligevel spørger jeg: Er det rimeligt?

Jeg vil samtidig godt spørge, hvordan man kan føre en såkaldt aktiv multilateralisme – det vil sige, at man vil true ineffektive FN-organisationer med reducerede bevillinger – når de samme organisationer kan læse ud af budgetterne, at vi hverken vil reducere eller fastfryse den multilaterale hjælp, men tværtimod lade den stige.

I Venstre vil vi ikke undlade at anmelde både vores skepsis, og at vi her ser nogle muligheder for besparelser i de kommende finanslovforhandlinger. Her og nu burde man måske bruge en del af de opsparede 400 mio. kr. til genopbygningsarbejdet i det krigshærgede Eksjugo-slavien. Hvem siger, at alle Danidas midler partout skal bruges i den tredje verden, når vi lige i nærheden af os selv har nogle, der er under fattigdomsgrænsen?

I regeringens betænkning fra 1993, Danmarks internationale indsats, siges det, at miljøindsatsen må tage udgangspunkt i de områder, hvor Danmark som helhed kan bidrage med ny teknologi og knowhow. Ved overførsel af dansk miljøteknologi til den tredje verden kan der skabes en ikke ubetydelig dobbeltgevinst, dels gennem miljøforbedringer i modtagerlandene, dels

ved, at denne forbedring kan medvirke til at fremme dansk beskæftigelse og eksport.

Det, der står i denne betænkning, er klar tale, og det er vi i Venstre enig i. Vi synes, at DANCED bedst lever op til den målsætning, men det skyldes måske, at Danida er alt for bundet af, at alle projekter skal tage alle hensyn. Jeg hørte også ministerens tale som en form for forsøg på, om man dog ikke kunne gøre noget for, at den afbinding kom.

Vi må bekæmpe, at DANCED i hvert fald bindes op på den samme måde. Hele MIKA-rammen burde jo bruges mere utraditionelt, ellers kunne man bare have sat den nuværende bistand op. Skal MIKA-midlerne og Danida-midlerne tilnærmes hinanden, ser vi altså i Venstre hellere, at det sker ved, at man afbinder Danida.

Selvfølgelig skal der tages hensyn til demokrati, menneskerettigheder, fattigdomsorienterede kvinder og miljø. Det er vigtigt; det er vi enige om. Men det må ikke ende med, at hvert eneste projekt skal skrive sig ud af det. Det ville være langt bedre, hvis vi havde en årlig evaluering, der vurderede, om de mange programmer samlet lever op til målsætningen.

I dagsordenen, som vi er med i, siger vi, at vi skal udnytte den danske ressourcebase. Det betragter vi som et nudansk udtryk for, at vi skal tage udgangspunkt i, hvad vi er gode til. Derfor skal vi også bruge danske rådgivere. Venstre opfordrer bistandsministeren til hurtigst muligt at finde en løsning på konflikten med de danske rådgivervirksomheder.

Miljøbistanden har brug for succeshistorier: pilotprojekter med demonstrationseffekt, der kan brede sig, og ikke rent og skært projektskriveri. Bæredygtigheden bør give sig udslag i, at projekterne medfinansieres og kan overtages lokalt den dag, den danske assistance slutter.

Derudover vil jeg tilføje befolkningsvækst, som jeg også nævnte i indledningen. Det bør også være et kriterium. De miljø fortalere, der, når vi skal i gang med næste dagsordenspunkt om bæredygtigt landbrug, tror, at vi kan løse vores miljøproblemer ved ekstensivering af landbruget, bliver jo altså nødt til at tage højde for, at befolkningsvæksten kræver flere og flere fødevarer, og at det er jagten på disse, der i mange områder af verden har ført til udpining af jorden.

En anden overset faktor er, at jorden og skoven mange steder er alles og ingens. Hvis de var ejet af de lokale bønder, ville der være en helt

anden tilskyndelse til at passe på naturgrundlaget, som jo er det, der sikrer fremtiden for den lokale familie. Derfor synes jeg også, det er udmærket, at ministeren for udviklingsbistand var inde på, at mange af de danske projekter lægger vægt på, at det er de lokale bønder, som får ansvaret, for med ansvaret følger også en større interesse for at gøre noget ved det.

Det er så et yderligere argument for, at det er bæredygtigt vækst, vi har brug for. I den forbindelse vil jeg godt give ministeren ret, når han udtaler til Information, at CO₂-problemet er et sideproblem til befolkningsvæksten. Det betyder ikke, at vi i Venstre løber fra Rio-målsætningen om en bæredygtig CO₂-udvikling – heller ikke i Danmark – men vi er meget optaget af, hvordan vi får mest miljø for pengene.

Det gavner ikke verden, at dansk erhvervsliv skal pines af konkurrenceforvridende dansk miljøpolitik. Det gavner derimod verden, hvis dansk erhvervsliv og dansk ekspertise bidrager til, at f.eks. de sydasiatiske økonomier bliver tilskyndet og hjulpet til renere og mere energibesparende teknologier. Det gælder for den sags skyld også Sydafrika og alle de andre indsatsområder.

Vi skal ikke forære de voksende industrier færdige rensningsanlæg eller dyre, forkromede løsninger, men vi skal hjælpe med rådgivning og markedsorienteret miljøpolitik, så også de får mest muligt ud af miljøkronerne.

(Kort bemærkning).

Steen Gade (SF):

Der er to ting. Først til fru Hanne Severinsen om det med, at vi altid skal bruge danske rådgivere. Nu synes jeg ikke, det skal præge debatten alt for meget, men når nu Venstre lægger vægt på det, vil jeg sige, at sådan synes jeg det vil være mærkeligt at indrette sig: at det skal man altid gøre.

Det, jeg derimod synes er interessant, er, at man får givet et signal til, at man bruger danske ressourcer. Det gør vi så i dagsordenen. Det er da ikke det samme som, at alle danske rådgivningsvirksomheder skal være fuldstændig sikre på, at de får ordrene under alle omstændigheder, helt ligegyldigt hvordan de skruer priserne sammen. Sådan skal det vel ikke være, og det er da en utrolig interessant situation at høre Venstre forsvare en sådan tænkt situation.

Så er der det andet, som er vigtigere. Det er det, fru Hanne Severinsen siger, tanken om, at det er ikke nok, at Danmark er et godt eksempel;

fru Hanne Severinsen stiller det op som en modsætning til en international indsats.

Når jeg tager fat på det, synes jeg, det er et hovedområde i vores diskussion i dag. Danmark er jo et dårligt eksempel, når det gælder miljø. Vi er et bedre eksempel inden for de lande, som er dårlige, altså dem, der forurener mest. Vi er bedre end USA, vi er bedre end en række andre lande, der har samme industrialiseringsgrad, men i en global sammenhæng synes jeg det er fuldstændig vanvittigt at prøve at bilde befolkningen ind, at vi er et fantastisk godt eksempel.

Tag vores CO₂-udslip pr. indbygger, tag vores forurening fra biler. Miljøministeren fortalte på en konference forleden dag, at der er lige så mange biler i Belgien som i Indien. Er det at være et godt eksempel? Nej, det er at være et elendigt eksempel, og derfor er det, det handler om, at få en helt anden indgangsvinkel end den, som jeg synes præger alt for meget af dansk debat. Det er, at vi ved noget om, hvad vækstens pris er: at det koster på miljøet, hvis man laver en vækstpolitik som den, vi har lavet.

Det skal vi lave om hos os selv, og så skal vi hjælpe ulandene til at få gang i en vækst, der starter et andet sted end dér, hvor vi har startet vores.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg synes, at fru Hanne Severinsens indlæg dokumenterer den skepsis, som Enhedslisten har over for den fælles dagsorden, som en række partier har fremsat. Jeg hører nu, at nogle af forslagsstillerne går ind for, at der i videre omfang skal flyttes penge væk fra fattigdomsmålsætningen og over til områder i verden, som altså ikke ligger blandt de fattige ulande, men blandt bedrestillede ulande, f.eks. i Sydøstasien, hvor det kan kombineres med danske erhvervsinteresser, eller måske ligefrem her i Europa.

Det er de ting, som Enhedslisten ikke ønsker skal ind. Vi ønsker tværtimod, at man tager i betragtning, f.eks. som det er blevet fastslået i den Gillelejeerklæring, som en række NGO'ere har vedtaget for nylig, at vi faktisk står med et problem, hvor det er sultproblemerne i de fattigste lande, som er det afgørende, og som også hænger nøje sammen med miljøproblemerne, kvindernes problemer osv.

Derfor mener vi, at det er forkert, hvis man bag den fælles dagsorden i virkeligheden skjuler et slagsmål, hvor en række partier på den

borgerlige side ønsker at indbygge andre hensyn i den danske ulands- og miljøbistand.

Så er der til gengæld en ting, som fru Hanne Severinsen rejste, og som jeg mener er korrekt at tage frem, og det er spørgsmålet, om vi får opbygget et alt for kompliceret organisatorisk system her i Danmark med henblik på forvaltning af disse ting. Det er derfor, vi stiller det forslag til overvejelse, om ikke det var bedre at have ét ministerium, der samlet tog sig af at koordinere både MIKA, DANCED og Danida, også for at sikre, at miljømålsætningen fastholdes konsekvent i Danida. Det er afgørende vigtigt. Derfor var den betragtning hos fru Hanne Severinsen måske nok værd at tage med i overvejelserne.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Først vil jeg sige til hr. Steen Gade vedrørende rådgivere, at han skulle lytte lidt mere til, hvad jeg sagde, for jeg startede med at sige, at vi skal tage udgangspunkt dér, hvor vi i Danmark er gode, og hvor vi har ekspertise – det er jo sådan set også det, vi siger i dagsordenen med ressourcebasen – og i den forbindelse opfordrer jeg ministeren for udviklingsbistand til at prøve at finde en løsning med de her rådgivere.

Man skal ikke nødvendigvis give dem 100 pct. ret, men jeg synes, efter at jeg har haft lejlighed til at høre deres argumenter, at der er god idé i at prøve at finde en løsning. Jeg synes ikke, der er noget forkert i, at vi tager udgangspunkt i vores egen ekspertise, det er SF jo faktisk også med i, for vi kan selvfølgelig hjælpe på alle mulige områder; vi kan jo bare sende check alle vegne rundt.

Men jeg synes, det vil være lidt nemmere at få folkelig forståelse for det her, hvis vi tager udgangspunkt i: Hvor er det, vi er gode til at hjælpe ulandene? Og hvis vi definerer opgaven sådan, er det jo også nemmere at få danske rådgivere med til det.

Så vil jeg sige, at jeg udtrykkelig sagde, at vores del af verden må gå foran, når det gælder om at begrænse vores ressourceforbrug. Det sagde jeg, og derfor synes jeg, at man også bør kunne diskutere, om man altid får nok miljø for pengene, hvis det er et spørgsmål om at pine danske virksomheder ud af Danmark og derved flytte en industri til et andet land. Der er jo hele diskussionen om joint implementation, som det hedder på nudansk, noget, vi også bliver nødt til at tage op, altså det, at vi jo nok kan hjælpe lidt

mere på f.eks. CO₂-udslippet, hvis vi investerer i de lande, der virkelig har problemerne, frem for nødvendigvis at gøre det her.

Jeg kan sige til hr. Steen Gade, at vores problem nemlig er et spørgsmål om livsstil, og livsstilen kunne vi f.eks. ændre, hvis vi kunne blive enige i hele EU om en fælles CO₂-beskatning. Det er en helt anden diskussion.

Så vil jeg sige til hr. Keld Albrechtsen, at spørgsmålet om DANCED og Danida som sagt var noget, der optog mig meget i starten, men jeg tror, at sådan som det er blevet nu, er det meget godt, man har DANCED som en slags demonstrationsvindue, nogen, der kan gøre noget, der er lidt mere utraditionelt, fordi Danida er så bundet.

I den forbindelse vil jeg sige, at hvis det hele var et spørgsmål om, at man bare ville have mere ulandsbistand, skulle det selvfølgelig også alt sammen være det samme, men det var det jo ikke. Det var netop en miljøkatastroferamme, og det var noget andet.

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

Hr. Keld Albrechtsen har nu været oppe to gange for at snakke om og understrege, at der skal fokuseres på de fattigste af de fattige. Det lyder umiddelbart smukt og tiltalende.

Nu kunne man jo så bruge et billede fra vores egen sundhedssektor. Hvis vi kun fokuserede på de svageste og de mest syge, ville vi jo skyde os selv i foden, for ved en meget lille indsats kan vi få gjort en hel masse mennesker raske, så de frem for at ligge andre til last kan komme ud og producere og være med til at yde til dem, der er rigtig syge.

Jeg tror, vi kan se helt parallelt på det, når vi ser på udviklingsbistand. Den vil virke som en oliekanne mange steder, hvor et hjul er gået i stå, når vi giver til de også lidt mere velhavende lande. På den måde kan vi få mange flere til at trække i den rigtige retning.

Så jeg synes, vi skal holde det dér ude af debatten i dag.

(Kort bemærkning).

Steen Gade (SF):

Jeg vil da takke fru Hanne Severinsen for meldingen om, at Venstre også mener, at det, vi skal koncentrere os om, er at begrænse vores ressourceforbrug og begrænse vores forurening pr. indbygger i et land som Danmark. Det synes jeg er glædeligt, for så er der jo også noget ved at

stå sammen om en dagsorden på det her område.

Men så vil jeg bare sige, selv om man kan diskutere ordvalget, at det betyder jo, at vi skal pine danskerne. Det betyder jo, at vi skal pine – i anførselstegn – bilisterne. Det betyder jo, at vi skal pine os selv i de vaner, vi har tillagt os. Det betyder, at vi skal pine industrien. Det betyder, at vi skal pine landbruget. For det er jo altså alle de steder, vi laver den større forurening pr. indbygger, end de gør i ulandene.

Jeg siger det lidt stilfærdigt, fordi vi jo også har debatter af den art. Den næste forespørgselsdebat handler netop om sådan noget: om vi skal gå til ondets rod, eller vi ikke skal. Og jeg vil håbe, at meldingen fra Venstre om, at det er ressourceforbruget, der skal begrænses, at forureningen skal begrænses hos os, vil føre til, at Venstre holder op med at køre frem med den overskrift, at det er at pine os – nu brugte jeg ordet før – men det er jo i virkeligheden bare, at vi skal tilrettelægge en målbevidst politik, der nedsætter ressourceforbruget og forureningen pr. indbygger hos os. Vi skal sige til vælgerne, at det skal de være glade for, for det er både globalt ansvarligt, og det fører også til, at vi kan opbygge samfundet på en anden måde med øget livskvalitet.

Om rådgiverne vil jeg bare sige, at hvis vi kan blive enige, er det jo fint. Det skal i hvert fald ikke være sådan, at danske rådgiverfirmaer ved, at de under alle omstændigheder får jobbet, ligegyldigt hvad de forlanger for det, og det skal heller ikke være sådan, at de mister et incitament til f.eks. også at ansætte ingeniører i Indien og andre fattige lande som del af projekterne.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg forstod, at fru Hanne Severinsen mente, at koordinationsproblemerne var løst. Det føler vi os ikke overbevist om i Enhedslisten, for dels ønsker vi altså at fastholde fattigdomsmålsætningen over hele linjen, og dels ønsker vi altså også at få en målsætning om økologisk bæredygtighed til at gennemsyre hele udviklingsbistanden. Det forudsætter efter vores mening en samlet koordination på et højere niveau og på et mere enkelt niveau end det, der er lagt op til nu. Så vi vil stadig væk gøre gældende, at der altså ligger et problem dér.

Så vil jeg sige til hr. Niels Jørgen Langkilde, at jeg synes, man skal studere den udvikling, der i øjeblikket er i gang, hvor det er dokumenteret i

en OECD-rapport, at bistanden til de fattige lande nu fra den vestlige verdens side har nået det laveste niveau i meget, meget lang tid – i over 20 år. I 1995 var det 20 år siden, at man havde været nede på så lavt et niveau for den samlede ulandsbistand fra den rige verden til de fattige lande.

Derfor er det efter vores opfattelse også vigtigt, at Danmark fastholder rollen som et af de lande, der går imod den tendens. For tendensen er nemlig, at mange andre vestlige lande knytter store private investeringer til de bedrestillede ulande, som bl.a. findes i Sydøstasien, og hvor det har været nævnt fra fru Hanne Severinsens side, at dér vil man gerne gå mere ind.

Ja, det er danske erhvervsinteresser, der dér taler, men disse danske erhvervsinteresser og disse lande kan økonomisk udmærket klare sig selv, og de skal ikke på bistanden. Der kan være grund til forskningsmæssig bistand og uddannelsesmæssig bistand, men økonomisk bistand til lande, hvor problemet meget hurtigt kan blive, at de faktisk har en alt for stor vækst til, at det er bæredygtigt, mener vi er forfejlet.

Så dér er vi altså simpelt hen uenige med De Konservative og Venstre i målsætningen for tingene.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Jeg håber, at hr. Steen Gade og jeg i hvert fald kan være enige om én ting: Der er ikke meget skæg ved at pine nogen bare for demonstrationsværdien. Jeg synes faktisk, at regeringens CO₂-afgift er et typisk eksempel på, at man gør det, fordi man jo altså netop undtager dem, der sviner mest.

Og netop fordi det kun drejer sig om ét land, er det mere et spørgsmål om, at man kan sige, at man har gjort noget, frem for at man i virkeligheden gør noget.

Derfor håber jeg, at vi på et tidspunkt kan komme i gang med en ordentlig diskussion om et alternativt system med kvoter. Det vil være langt, langt mere effektivt. Det vil ganske vist også genere nogle, men det vil genere på en markedsorienteret måde, om jeg så må sige, sådan at man i virkeligheden får mest miljø for pengene, og det er fjollet, at vi ikke får mest miljø for pengene.

Men naturligvis er det sådan, at hvis vi virkelig skal gøre noget i den vestlige verden, bliver vi nødt til at starte med at indføre en ensartet

CO₂-afgift i alle EU-landene, og så vil vi alle sammen blive tilskyndet til at have et forbrug, der er meget mere arbejdsintensivt og meget mindre energikrævende. Det tror jeg vi kan være enige om. Men skulle vi så ikke også være enige om, at så vil vi i hvert fald kæmpe for, at der i EU bliver flertalsafgørelser på det område. Der er hr. Steen Gade og jeg enige, kan jeg se, og det er godt.

Med hensyn til rådgiverne vil jeg sige, at det, der for mig er det vigtige, er, at vi ved en definering af opgaven tager udgangspunkt i, at her ved vi at vi kan yde noget for verden frem for at definere nogle opgaver, hvor vi ved, at der er en fransk ekspertise, som i virkeligheden er meget bedre, så hvorfor skulle vi dog det? Så hvis vi også kunne være enige dér, var vi nået så langt.

Det er selvfølgelig rigtigt, at jeg nok ikke bliver enig med hr. Keld Albrechtsen, for jeg mener faktisk, at hvis man skal have en udvikling i gang, er det ligesom med et fugletræk: Hvis man skal have fuglene til at flyve et sted hen, er det ikke altid sådan, at bare man skubber bagpå, fører det til noget. Det kan også nogle gange være, at hvis man trækker i førerfuglen, kommer der faktisk en udvikling. Det er jo det, der er sket i Sydøstasien.

Og det, det så gælder om for os, er, at vi siger: Hvad med at indføre en lovgivning, der nogenlunde svarer til vores lovgivning? Hvad med at prøve at begrænse forureningen? Hvad med at prøve at lede væksten i en mere bæredygtig retning? Det er det, hr. Niels Jørgen Langkilde kalder for en smørekanale til udviklingen.

Det er selvfølgelig ikke dér, vi skal lægge de fleste af vores penge, men jeg synes i hvert fald, at hvis vi skulle følge hr. Keld Albrechtsen, skulle vi jo i virkeligheden bare have besluttet, at Danida skulle have nogle flere midler – punktum.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg skal ikke blande mig i debatten mellem fru Hanne Severinsen og hr. Keld Albrechtsen; jeg får sikkert rigeligt at gøre med at passe mine egne ting. Men jeg kan alligevel ikke lade være med at anholde den bemærkning, som fru Hanne Severinsen kom med om, at udviklingen i Sydøstasien er et skoleeksempel på, at man skal promovere den bedste og mest ressourcestærke del af befolkningen, for så får man de gode resultater.

Jeg tror, fru Hanne Severinsen skulle interessere sig for f.eks. Taiwan, som er et eklatant eksempel på, at man har ført udviklings- og fordelingspolitik på samme tid og dermed har sikret sig, at der ikke blot er kommet vækst og udvikling, men også en fordelingsmæssig profil, som har ført til, at man altså ikke har fået de ekstreme forskelle, som man netop kan risikere, hvis væksten bare får lov til at løbe løbsk.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg skal ikke forlænge debatten meget, men blot præcisere, at det, som OECD-rapporten taler om, er, at de bedrestillede ulande, bl.a. i Sydøstasien, nu har en økonomisk vækst og udvikling i gang, som absolut ikke behøver en økonomisk indsprøjtning, men at der derimod er en række andre ulande – de fattige – for hvem pengene er af afgørende betydning for, at der overheadet kan komme til at ske noget.

Derfor siger vi i vores dagsorden:

Vi er ikke modstandere af, at man uddannelsesmæssigt, forskningsmæssigt og også via NGO'erne har et samarbejde om løsning af miljøproblemerne i de lande i Sydøstasien, hvor de vokser på grund af uhemmet vækst. Men det har ikke noget at gøre med at bevilge penge. Penge gør næsten mere skade end gavn i en sådan situation, hvor problemet er, at væksten er blevet for ukontrollabel og for vild.

Og derfor synes jeg, der simpelt hen er en misforståelse i den danske politik, og vores misstanke er, at den misforståelse i virkeligheden bygger på, at man vil varetage danske erhvervsinteresser, og at det handler om at skaffe bevilninger til nogle danske firmaer, som så kan afsætte deres produkter i Sydøstasien.

Det forstår jeg da godt at der er nogle firmaer der gerne vil. Jeg synes bare ikke, disse midler skal tages af vores bistand, og jeg tror såmænd også, at disse firmaer rigeligt kan klare at komme ind på det marked, hvis de har nogle gode produkter at tilbyde, for pengene er jo netop til stede i disse lande nu.

Det var blot til præcisering af, at vores dagsorden naturligvis ikke indeholder et forbud mod at samarbejde med de lande i Sydøstasien, som har miljøproblemer. Men vi skal nok gøre det på en anden måde, end der lægges op til i flertallets dagsorden.

Formanden:

Først fru Hanne Severinsen og så hr. Niels Jørgen Langkilde og så fru Lotte Henriksen, og derefter nærmer vi os ordførerrækkefølgen.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Til hr. Jørgen Estrup:

Selvfølgelig er fattigdomsorienteringen en vigtig del, men jeg synes, hr. Jørgen Estrup gør det til så meget af en hoveddel, at vi skal til at have interessante diskussioner om, hvorvidt elektricitetsforsyning eller landeveje eller broer, eller hvad ved jeg, er fattigdomsorienterede.

Pas nu på, at vi ikke bliver så forhippede på hver vores lille indfaldsvinkel – jeg synes nemlig, at hr. Jørgen Estrup har været meget forhippet på sin egen indfaldsvinkel – at vi kommer til at gøre dansk bistandshjælp en bjørnetjeneste!

Når vi i dag taler om, at man skal have et særligt DANCED, må jeg jo indrømme, at en af begrundelserne for, at jeg synes, det er udmærket, er, at DANCED altså ikke er så bundet som Danida af alle de mange hensyn, som skal skrives ind i alverdens projekter.

Så jeg tror, hr. Jørgen Estrup skal passe lidt på, at vi ikke risikerer at gøre tingene mere udviklede, end de er. Fattigdomsorienteringen skal ligge i baghovedet på alt, hvad vi foretager os, men det skal være sådan, at vi kan røre os, og sådan, at vi rent faktisk kan gøre noget.

Med hensyn til mistanken om, at det hele bare er et spørgsmål om at varetage dansk erhvervslivs interesser, vil jeg sige, at det ikke bare er et spørgsmål om dansk erhvervslivs interesser. Men skulle det være sådan, at dansk erhvervsliv også får noget gavn af det, synes jeg altså ikke, det gør noget.

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

Det er hr. Keld Albrechtsens synspunkter, som nu begynder at skride.

Af dagsordenen fremgår det, at det er i orden at samarbejde forskningsmæssigt og uddannelsesmæssigt med de bedrestillede ulande, men at det åbenbart ikke er i orden at gøre det, vi gør i øjeblikket, nemlig at støtte de nye ministerier, der er lidt klemte, f.eks. at støtte de nye miljøministerier og miljøstyrelser i Thailand og Malaysia administrativt og sørge for, at de bliver styrket i forhold til andre landes, sådan at de får større indflydelse, og sådan at miljøet bliver sat højere op på dagsordenen.

Derved svækkes den af hr. Keld Albrechtsen foreslåede dagsorden selvfølgelig afgørende, sådan at den er umulig at vedtage og det ikke er rimeligt at opretholde synspunktet.

Derudover søger vi jo netop i vores udviklingspolitik at være helhedsorienterede, og det vil sige, at vi selvfølgelig også skal tænke på, at vi skal have nogle penge at give i morgen, og de penge har vi langt lettere ved at give i morgen, hvis danske virksomheder bliver inddraget på naturlig vis.

Det er jo netop det, der er problemet med hensyn til f.eks. Taiwan, som selv efterspørger miljøprodukter. Den taiwanske delegation rejste forbi Danmark. Den besøgte ikke Miljøstyrelsen, og den var ikke rundt i Danmark for at købe ind. Den købte ind i Holland og Tyskland og Frankrig og andre steder.

Det ville dog have været rart, om den også havde været på besøg i Danmark. Det er vi nogle der nok skal prøve at inspirere til, og der skal gerne komme mange, der køber dansk miljøudstyr. Og jo rigere, vi bliver, jo mere bliver der til ulandene, for vi har jo netop disse fordelingsnøgler på henholdsvis 1 pct. og ½ pct., så jo større vores bruttonationalprodukt er, jo mere kan vi give til andre lande.

Formanden:

Fru Lotte Henriksen, og derefter er det fru Agnete Laustsen som ordfører.

(Kort bemærkning).

Lotte Henriksen (S):

Nu har jeg i flere omgange hørt hr. Keld Albrechtsen gøre rede for, hvorfor det har været nødvendigt for Enhedslisten at fremsætte sit eget dagsordensforslag, men jeg har faktisk endnu ikke helt forstået, hvori forskellen ligger, og hvorfor det skulle være nødvendigt netop at fremsætte det dagsordensforslag, for som hele strategien for miljø- og udviklingsbistanden er opstillet, bygger den jo netop også på princippet om fattigdom som en del af den udvikling, der er nødvendig, og det vil sige, at det er noget af baggrunden for, at DANCED og Danida rent faktisk deler de midler, der er i katastroferammen, således som den er delt op.

Så kan det godt være, at der er enkelte partier, som gerne så, at den procentvise fordeling måske så lidt anderledes ud. Men det er jo netop udgangspunktet for, at der også skal tages hensyn til fattigdomsorienteringen, og at det er den samlede forståelse for betydningen af miljø og

udvikling, der er baggrund for, at vi foretager den opdeling mellem DANCED og Danida. Og det, som DANCED er i gang med, ikke mindst i Sydøstasien, er jo præcis en opbygning af administrationen af disse miljøforvaltninger, så vi kan få gang i nogle af de diskussioner, som vi mener er nødvendige, i de områder.

Det var bare for at sige, at jeg ikke er sikker på, at den debat, der er foregået, har afklaret, hvorfor det skulle være nødvendigt at fremsætte et andet dagsordensforslag end det, som et bredt flertal står bag.

Formanden:

Fru Agnete Laustsen som ordfører.

Agnete Laustsen (KF):

Af alle nationer yder Danmark procentvis det største bidrag til udviklingen i den fattige del af verden: 1 pct. af bruttonationalindkomsten, over 10 mia. kr. i 1996, svarende til ca. 2.000 kr. pr. indbygger fra babyer til oldinge. Det er ca. tre gange så meget som gennemsnittet for de vestlige donorlande, og hertil kommer så de ekstra midler på op til 0,5 pct. af bruttonationalindkomsten, som fra 1993 er blevet afsat til miljø- og katastrofebistand. Krav til modtagerlandene om forsvarlig og effektiv anvendelse af disse store midler er derfor indlysende nødvendige.

For Det Konservative Folkeparti er det overordnede hensyn i vor ulandspolitik, at ulandsbistanden skal fungere som hjælp til selvhjælp. Modtagerlandene skal med vor bistand få mulighed for selv at ernære sig ved egen indsats. Vi skal altså ikke blot for evigt fungere som bistandskontor. Og de skal også have mulighed for at afsætte deres produkter og få en fair pris for dem. Nedbrydning af toldmure og handelsaftaler er derfor en af forudsætningerne for at skabe en bæredygtig ulandspolitik.

Dette illustreres med al tydelighed af, at FN's udviklingsrapport har skønnet, at ulandene på grund af handelsbarrierer går glip af indtægter på op mod 500 mia. dollars årligt, svarende til 10 gange den samlede udviklingshjælp, der overføres fra industrilandene.

Sådanne overvejelser bør udviklingsministeren også gøre sig, når den enorme rundhåndethed, der kendetegner vor bistandshjælp, vurderes, og det viser sig, at vi, således som det var tilfældet i 1995, end ikke er i stand til på forsvarlig vis at uddele mere end 90 pct. af vor bilaterale hjælp.

Jeg forventer naturligvis, at det overskydende beløb, ca. 400 mio. kr., tilbageføres til statskassen til nedbringelse af vor enorme danske udenlandsgæld, men hører det gerne bekræftet af ministeren.

Må jeg ved denne debat, hvor min kollega hr. Niels Jørgen Langkilde senere mere direkte vil kommentere de miljømæssige aspekter, kort nævne nogle overordnede krav i vor bistand. For nok er miljø væsentligt, men ulandshjælp må også ses som en helhed og må ikke være et enkeltprojekt, der i sig selv kan afspejle miljøhensyn. Det synes jeg i øvrigt også skinnede igennem udviklingsministerens tale og tak for det!

Vi prioriterer således krav om overholdelse af menneskerettigheder højt, og vi lægger afgørende vægt på at fremme en befolkningspolitik, der bidrager til at reducere den økonomisk stærkt belastende befolkningstilvækst i mange lande.

Og så ønsker vi i videst muligt omfang at benytte os af danske virksomheder og dansk viden og kvalitetsbevidsthed såvel erhvervmæssigt som forskningsmæssigt, når opgaver udbydes. Det betyder dansk indtjening og danske arbejdspladser, og det er vel af stor og afgørende betydning for os alle.

Ikke mindst vor miljømæssige ekspertise bør vi udnytte, hvilket denne debat jo egentlig drejer sig om.

Jeg giver derfor med formandens tilladelse ordet videre til hr. Niels Jørgen Langkilde.

Niels J. Langkilde (KF):

Det første spørgsmål, man burde stille sig i denne debat, er måske: Hvorfor skal vi overhovedet give miljøudviklingsbistand?

Det er der fire gode grunde til:

Den første er selvfølgelig, at vi har indgået en international aftale i Rio, og så skal vi også leve op til den.

Vi var glade for, at det var en konservativt ledet regering, der stod for den, og at det også var en konservativ miljøminister, der i de følgende år gav sit aktive bidrag til, at den blev gennemført.

Så er der den ideelle grund, at miljøet er afgørende vigtigt for Det Konservative Folkeparti, at det er en af de grundlæggende værdier for os, og at vi ved, at hvis man snyder på vægten, får man en hammer i nakken, og det vil sige, at hvis vi bruger ressourcerne urimeligt, så er det vores børn, der kommer til at betale gildet, og det er ulækkert, hvis vi skal sige det ligeud. Det er lige

så ubehageligt, som hvis man tager deres penge ved at gældsætte landet.

Så er der en tredje grund, og det er den sikkerhedspolitiske. Måske vil man om nogle år sige, at det her i virkeligheden var begyndelsen til en sikkerhedspolitisk drøftelse, for det drejer sig om vores allesammens sikkerhed.

Vi har fået et nyt sikkerhedsbegreb, ingen tvivl om det: Hvis vi skal opretholde et ordentligt liv og leve trygt, skal vi da sørge for, at vi kan gøre det uden at blive plaget af klimaforandringer som følge af en gal miljøpolitik. Og vi ved, at mange steder i verden har netop miljøødelæggelser givet anledning til krige. Det kan være krige om vandressourcer, eller krigene kan føre til folkevandringer på grund af hungersnød eller befolkningsproblemer.

Den fjerde grund, jeg vil fremhæve, er selvfølgelig, at vi har nogle industriinteresser, vi gerne vil varetage. En del af vores levegrundlag er, at der en måde for os at tjene penge på. Og det at opbygge en række miljøprodukter, som vi kan sælge til den store verden, er noget, som mange i dansk industri og håndværk har satset på, og her vil vi gerne være med til at skaffe dansk erhvervsliv ekstra ordrer, for som jeg nævnte i min korte bemærkning før: Jo flere penge vi tjener her, jo større muligheder har vi for at hjælpe andre.

Hvilke lande skal så hjælpes? Ja, det har vi også været lidt inde på i vores fattigdomsdiskussion, og dér er det ikke noget enten-eller. Vi vil altid bryde et af de principper, som egentlig er hellige, for vi må indgå nogle kompromiser, og vi kan ikke undgå at få lidt snavs på fingrene.

I virkeligheden er det ideelt at hævde, at de lidt mere velstående lande selvfølgelig selv må betale, og at når man har så stor en vækst, må man afsætte en del af væksten til at betale regningen. Men vi kunne jo konstatere ved selysven – Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg var på rejse i Sydøstasien og besøgte Thailand og Malaysia – at der var en svag miljøminister, som ikke kæftede sådan op, som vi måske kender det fra lande højt mod nord; han skulle hjælpes lidt.

Jeg vil ikke anbefale, at man udstyrer ham med et mundtøj som her i landet, men det var oplagt, at vi ville få fordel af, at der var et stærkere miljøministerium dér. Det ville være til gavn for os på alle leder og kanter. Men Danmark skal altså ikke omdannes til A/S Skralde-mændene; det må man ikke tro.

De fattige lande har selvfølgelig også nogle behov og ønsker, og dem vil vi også gerne hjælpe, og det har vi så Danida til at klare den store del af.

Det, vi skal vægte, når vi vurderer landene, er selvfølgelig menneskerettighederne, som fru Agnete Laustsen sagde, og – som det så rigtigt er udtrykt i det dagsordensforslag, vi er medforslagsstillere til – at landene tilslutter sig den miljøpolitik, som vi vægter højt, og det er hensynet til biodiversiteten, klimakonventionerne og Montrealprotokollen. Det er meget vigtigt, fordi så stor en del af den miljøindsats, vi gør, gør vi faktisk uden for landets grænser, og så skal det jo ikke modarbejde hinanden, så skal det trække på samme hammel, og derfor er det noget, vi skal arbejde aktivt på.

Så er der vores interesse for fattige grupper og for afvigere på den ene eller anden måde. Det viser sig jo overalt i verden, at dér, hvor man har den respekt, er det muligt også at arbejde for miljøet, og derfor er det et godt signal, at hvis mindretallene behandles ordentligt, er det et sted, hvor der lægges større vægt på det miljø-mæssige.

Jeg glædede mig over, at ministeren nævnte Stillehavsområdet som et eksempel, og på samme måde kunne vi tage det arktiske område. Her er der nogle, der virkelig betaler prisen for andres forurening:

Jeg var sammen med andre medlemmer af Folketinget til en arktisk konference i det nordlige Canada, og dér møder man jægersamfund, som betaler prisen for vores forurening, og det var ikke gift fra Canada eller fra USA, der slog deres fisk ihjel, så de ikke kunne leve af at fiske; det var gift fra Mexico. Så langt væk får forureningen konsekvenser i dag.

Det siger sig selv, at vi ikke kan lade dem selv betale regningen for, at de ikke kan amme deres børn, og at de ikke kan udnytte det, de fanger. Med det lange samvirke, vi har haft med Grønland, har vi naturligvis en ekstra forpligtelse her.

Jeg kan se, at den røde lampe lyser, så jeg skal hurtigt gøre mig færdig.

Det, der skulle være min afslutning, var at sige to ord om Danida og DANCED.

Danida har nok lidt rigeligt med penge og er lidt tung at danse med. Det er en supertanker, der skal omstilles, og man skal lære at få mere miljø for pengene, og det tror jeg også der er vilje til.

DANCED er lagt godt ud, virker meget handlingsorienteret og forstår at lægge mange opgaver ud til dygtige danske firmaer. Det forventer vi os meget af, men vi har ikke set de store resultater endnu.

Jeg synes, vi her i femhundredåret for nordboernes død i Grønland kan lære lidt om, hvordan det går, når man ikke lever bæredygtigt, og vi skulle ikke gerne fejre den 500-års-fødselsdag ved at gøre noget lignende. Vi skal hellere sørge for, at fremtidige generationer kan leve på bæredygtig vis. Det skal være vores hovedmål.

(Kort bemærkning).

Steen Gade (SF):

Nu er det næsten synd at stille et kritisk spørgsmål efter en så god tale fra De Konservative, men jeg kan jo starte med rosen, for jeg synes faktisk, der var gode takter i den tale, og kan vi få drejet det i retning af, at det faktisk er en hovedlinje, vi er ved at være enige om, synes jeg altså ikke blot, at der sker noget som følge af selve den dagsorden, vi vedtager – for det er faktisk en god dagsorden – men måske også, at der sker noget med den grundlæggende holdning.

Men for så at pirke lidt til det vil jeg sige, at V og K i forbindelse med deres fælles finanslovsforslag sidste år sagde, at det netop er de områder, vi taler om i dag, der skal skæres ned på, at det er dér, hvor vi har disse forpligtelser, der skal skæres ned. Det var V's og K's store nummer under finanslovforhandlingerne sidste år.

Fru Hanne Severinsen har sagt, at det er Venstres dacaponummer til næste års finanslovforhandling. Så hun har da meldt klart ud, og derfor synes jeg, det ville være interessant at vide, om De Konservative vil lade ånden i den tale, der er holdt her i dag, føre til, at vi ikke længere her i Danmark skal slås om, hvorvidt vi vil opfylde de målsætninger, vi har lagt, at de er sikre år for år indtil år 2000. Det er det løfte, som jeg synes burde være den logiske følge af en god tale fra hr. Langkilde her: at vi i dag får at vide, at Det Konservative Folkeparti holder op med at lægge sig i hælene på Venstre og Fremskridtspartiet og føre krig med hensyn til ulandshjælp og miljøstøtte.

Hvis det løfte kunne gives i dag, ville der jo ske noget, og det ville faktisk være godt for hele det projekt, der står i denne dagsorden.

(Kort bemærkning).

Bent Hindrup Andersen (EL):

Jeg vil give hr. Steen Gade ret i, at det er rart at høre fra De Konservative, at de ikke vil pille ved midlerne til DANCED – og heller ikke til Danida, kan jeg forstå.

Men samtidig var hr. Niels Jørgen Langkildes tale jo også udtryk for, at der er delte meninger om, hvad der ligger i at udnytte den danske ressourcebase.

Det er nemlig sådan, at for Venstre og De Konservative var det stående spørgsmål både under vores studietur til Fjernøsten og i vores fælles periode i FN, når vi var ude at se på bistandsprojekter: Hvad kan vi tjene på det her? Hvad kommer der ud af det? Kan der foretages større indkøb hos det danske erhvervsliv? Og det vil sige, at et meget væsentligt element af udviklingsbistanden og miljøbistanden efter deres mening er, at der først og fremmest skal tages hensyn til returkommissionen.

Og kernen i det kan efter min opfattelse ikke være, hvor meget det kan komme det danske erhvervsliv til gode – tværtimod, synes jeg, på baggrund af vores fælles oplevelser på Borneo, hvor ØK har ryddet regnskoven og vi nu skal til at finde ud af, hvad vi skal gøre ved det, og i Bangkok, hvor det ØK-firma, vi besøgte, i dag producerer og sælger pesticider, der er forbudt i Danmark, fordi vi ved, at de går direkte i grundvandet, og vi så kommer derud for at foretage grundvandsundersøgelser og miljøundersøgelser i floderne for at se, hvor de bliver af. Det kan ikke være rigtigt, at man skal tænke på returkommissionen til det erhvervsliv, som har været med til at skabe de store problemer, der netop er i udviklingslandene. Det burde vendes om, sådan at man faktisk orienterede sig om, hvordan virksomhederne optræder derude.

Jeg synes, det ville være interessant, hvis det kom med på dagsordensforslaget, at vi også skal begynde at forholde os til, hvordan det danske erhvervsliv optræder i udviklingslandene.

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

Hr. Steen Gade spørger bl.a., om man kan få et tilsagn her om, at Venstre og De Konservative ikke vil stille krav om besparelser på næste års finanslov på miljøbistandsrådet og på ulandsområdet som helhed.

I hr. Steen Gades spørgsmål lå der det, som også andre prøvet at kolportere: at der i det

finanslovudspil, som Venstre og De Konservative kom med i fællesskab, lå en besparelse på miljøbistanden.

Der lå ingen besparelser dér; det vil jeg gerne gentage her; der lå en besparelse på ulandshjælpen. Men nu troede jeg lige, at vi var i en situation, hvor der var 400 mio. kr., der ikke kunne bruges sidste år, og det viser måske, at der er lidt pengeregighed i det system, som der ikke er andre steder. Og når vi her i Danmark skal spare på det ene og det andet og det tredje, er det naturligt, fordi det udgør så stor en del af statsbudgettet, også at omgås det her område med den almindelige sparsommelighed, der er vores naturlige væremåde her i Folketinget.

Hr. Bent Hindrup Andersen stiller det samme spørgsmål, og det har jeg svaret på, men så siger han, at han kan ikke lide returkommission. Nej, for hr. Bent Hindrup Andersen tænker ikke på at drive Danmark som en forretning. Det skal Danmark heller ikke alene gøres til, men hvor der kommer noget ud, skal der altså også komme noget ind, og hvis det er sådan, at vi har en kompetence, der er værd at eksportere, og som vi selv tror på og godkender her, så er det da selvfølgelig den, vi skal udnytte. Ellers ville vi da være dumme.

Er det bedre, at de lande, som vi jo masser af gange, når vi var rundt i FN-organisationerne, fik oplyst ikke yder ret meget, skal have alle leverancerne til deres firmaer, bare fordi de er bedre til lobbyarbejdet? Når vi nu er en af de helt store donorer i de mange FN-organisationer, er vores opgave selvfølgelig at spørge: Hvad får vi til gengæld?

Vi skal være aktive, vi skal ikke bare aflevere pengene passivt og sige: Gør med dem, hvad I vil! Vi interesserer os for, at der er arbejdspladser i Danmark for dem, der netop er uddannede og aktive på miljøområdet. Så det er helt naturligt at tænke på den måde, også fordi der er et link mellem, hvor meget vi giver, og hvor stort vores bruttonationalprodukt er.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Vi vil heller ikke i Venstre på nogen måde spare på den miljøbistand, der er lagt op til, for det er jo i virkeligheden ikke dér, pengene går hen.

Jeg synes, det i en vis grad er forbigået salens opmærksomhed og i det hele taget offentlighedens opmærksomhed, at de 6 mia. kr., vi taler om, jo er en meget lille del af det, vi taler om i dag; det er kun en fjerdedel, og den fjerdedel

kunne vi måske endda godt tænke os at gøre større, det kunne vi faktisk godt.

Men jeg synes ikke, det er rimeligt, at Danida i virkeligheden ad bagdøren, fordi man afbinder nogle midler, der hidtil har været brugt til præasyll, f.eks. fra Miljø- og Katastrofefonden, faktisk får en årlig kæmpegevinst plus den gevinst, der ligger i, at bruttonationalproduktet hele tiden stiger. Det er jo mange flere penge end de penge, vi taler om. Miljøbistanden er noget med 400 mio. kr. i årlig tilvækst. Det andet er langt, langt mere, og det er dér, vi gerne vil spare, specielt når det gælder den multilaterale hjælp, for vi mener simpelt hen ikke, at der er nogen sammenhæng i, at man på den ene side truer nogle af FN's bistandsorganisationer, som er ineffektive, med, at man vil fratage dem deres midler, og at de på den anden side kan se, at kontoen bugner af penge. Det virker ikke rimeligt.

Og så vil jeg sige, at jeg selvfølgelig ikke går ind for returkommission – det vil jeg meget gerne sige – men at jeg går ind for, at dér, hvor vi er gode til ren teknologi og energibesparelser, skal vi også definere opgaverne ud fra det. Hvorfor skulle vi dog ikke det? Vi kan jo ikke hjælpe på alle områder i hele verden. Hvorfor skulle vi så ikke tage vores udgangspunkt dér, hvor vi er dygtige?

(Kort bemærkning).

Agnete Laustsen (KF):

Til hr. Steen Gade vil jeg sige, at jeg med vilje nævnede den meget store andel af hjælp til fattige lande, som Danmark yder, nemlig 1 pct. af bruttonationalindkomsten, ikke for dermed at signalere, at den burde sættes ned, men for at sige, at det, der ligger i dette beregningsprincip, medfører, at man år for år får ca. 10 pct. mere til sin rådighed, fordi det beregnes i forhold til bruttonationalindkomsten.

Det er dér, vi er til at tale med, for vi synes ikke, det nødvendigtvis er rimeligt, at vi hvert eneste år skal sætte den i forvejen meget høje ulandsbistand – den vil jeg som sagt ikke pille ved – op med yderligere et eller andet sted mellem 5-6 og 10 pct. Det er dér, det kommer ind.

Men dér, hvor vi måske kunne være til at tale med, var, at vi har sagt, at man jo kunne overveje f.eks. at indføre varierede skalaer i hjælpen, sådan at vi nogle år kunne give mere og andre år mindre, når hensynet til dansk økonomi spiller ind, og det er jo væsentligt.

Det er de danske skatteyderkroner, der bruges, og der kunne jo være år, hvor vi måske havde behov for at bruge pengene på andre områder og kunne sige: I år skærer vi ned, og andre år kan vi bruge noget mere, når vi bare nogenlunde holder os inden for den ramme, vi formentlig er nogenlunde enige om.

(Kort bemærkning).

Steen Gade (SF):

Jeg kan høre på svarene, at efter debatten om, hvordan vi kan styrke miljøbistanden og miljøelementerne i f.eks. Danida, kan vi fortsætte diskussionen her i Folketinget, og det synes jeg er godt nok. Men jeg blev lidt skuffet over Det Konservative Folkeparti. Jeg troede, modet var lidt større, men det, der blev sagt her, kom til at lyde lidt for meget ligesom det, der blev sagt af Venstre.

Jeg vil godt sige til fru Agnete Laustsen og hr. Niels J. Langkilde, at den ene procent er jo noget, FN har fastlagt, som vi selvfølgelig ved, og det er noget, hvor vi har ført en meget høj profil internationalt set. Det var hr. Per Stig Møller, der som miljøminister sad i Rio og tærskede det ene land efter det andet for at fastholde 1 pct. til ulandshjælp, så jeg synes ikke, der skal spilles ud mellem ulandshjælp og miljøbistandshjælp her.

Ulandshjælp er et område, hvor Danmark har forpligtet sig meget. Andelen blev lagt fast på 1,1 pct. på det tidspunkt, og på det tidspunkt havde Danmark ikke taget beslutning om at lave en miljø- og katastrofefond. Den konservative miljøminister førte en flot kamp, som han har fået meget ros for – men han kan godt få det en gang til – og jeg ved, at statsminister Schlüter bakkede den kamp op. Jeg ved, at de to ministre var i telefonisk kontakt, og jeg ved, at miljøministeren forlod mødet sammen med EU-landene og prøvede at samle en front af de nordiske lande. Det var et flot arbejde, ligesom når den nuværende miljøminister er bedst. Det er måske ingen ros til De Konservative, men o.k.

Derfor synes jeg også, det er en forkert melding, der bliver givet her i dag fra De Konservative, når man godt vil være med til at justere ned, for så falder procenterne – det må vi vel være enige om – og dermed bliver Danmark et land, som forlader sin målsætning og ikke længere vil fastholde 1 pct.

(Kort bemærkning).

Bent Hindrup Andersen (EL):

Nu kan vi se forskellen på Venstre og De Konservative: De Konservative synes, det er meget fint at have returkommission inde i billedet, når det drejer sig om miljøbistand, udviklingsbistand og katastrofehjælp, og Venstre tager skarpt afstand fra det, men måske kun i ord.

Man kan sige, at i virkeligheden er en del af de projekter, vi har set i hvert fald i Malaysia, mere eller mindre skjult erhvervsstøtte, og det er det, jeg synes er et problem i den dagsordenspind, hvor man siger, at det skal være på grundlag af den danske ressourcebase, man skal yde sin bistand. Deri ligger for mig at se et klart tolkningsproblem. Socialdemokratiets og SF's er vi helt enige i, men det er Venstres og De Konservatives tolkning, der er problemet. For os at se er det utrolig vigtigt, at miljøbistand, udviklingsbistand og katastrofehjælp ene og alene ydes ud fra hensigten og uden hensyn til, om der er mere eller mindre returkommission. Det er det, der er meningen.

Mange af de ting, hr. Niels J. Langkilde nævner, er da helt i orden, men så skal de ikke placeres her, men dér, hvor de rettelig hører hjemme – man skal kalde en spade for en spade – for så er det erhvervsstøtte, og så er det fra erhvervsministeren, de penge skal formidles, og ikke igennem miljøbistand og udviklingsbistand.

(Kort bemærkning).

Aage Brusgaard (FP):

Nu har jeg siddet og lyttet en halv times tid og hørt, hvordan alle vil overgå hinanden med skatteydergaver, og det er alt sammen penge, vi har lånt i udlandet og senere skal betale tilbage.

Der er en vis usikkerhed med hensyn til, hvor meget vi betaler gennem DANCED, og derfor vil jeg godt spørge de to ærede ministre på baggrund af en artikel af Eyvind Vesselbo i B.T. i dag, side 14:

»Miljø- og katastroferammen blev etableret i 1993 med det formål at styrke indsatsen over for de globale miljøproblemer og at sikre bistand i internationale katastrofesituationer. Den startede med et beløb på 100 mio. kr., og det er tanken, at den i år 2002 skal udgøre 0,5 pct. af BNI: Det svarer til ca. 6 mia. kr. I finansloven for 1996 er der afsat ca. 1,8 mia. kr. under Miljø- og katastroferammen. Disse mange penge ville betyde, at man kunne gøre en betydelig miljøindsats i en lang række ulande, hvis altså pengene gik til

dette formål. Men realiteterne er, at kun ca. 30 mio. kr. (17 pct.) af det samlede beløb går til miljøindsatser i ulandene. Omkring 400 mio. kr. går til miljøet i Østlandene. Overraskende nok går det største beløb, nemlig ca. 900 mio. kr. eller 50 pct. af midlerne under Miljø- og katastroferammen, til udgifter til asylansøgere i Danmark.«

Og derfor vil jeg godt spørge de to ærede ministre: Er dette korrekt? Og hvis det er korrekt, hvorfor er de midler, vi bruger til asylansøgere i Danmark, ført på samme konto som dem, vi bruger til miljøbistand i f.eks. Malaysia og Thailand? Jeg vil godt have be- eller afkræftet, om denne artikel er sand.

(Kort bemærkning).

Agnete Laustsen (KF):

Hr. Steen Gade beskrev meget malerisk, hvordan forhandlingerne fandt sted i Rio, og jeg ikke i tvivl om, at den tidligere miljøminister er gået meget energisk ind i den debat. Men jeg vil dog gerne gøre opmærksom på, at jeg ikke tror, at han, som hr. Gade sagde, tærskede igennem, at FN havde en målsætning på 1 pct., for FN's målsætning er faktisk 0,7 pct., og det mål har vi jo for længst opfyldt herhjemme med denne ene procent, som vi ikke må røre ved. Men det, vi har anfægtet, er, at vi i kraft af en stigende bruttonationalindkomst også får en stigning i udgifterne til ulandshjælpen, og det er denne automatiske stigning, vi måske var parat til at se på.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Til hr. Steen Gade: Der bliver rigeligt med glorie at iføre sig internationalt, for også en meget, meget stor del af de nye midler kommer ind under det, der hedder DAK-reglerne, og det er jo det, der er det afgørende. Ulandsbistand har man jo lavet en international definition af, for at man kan sammenligne land for land, og vi overholder målsætningen, og nogle af de 600 mio. kr. kommer også ind under DAK-reglerne, men det er kun en forsvindende lille del af de additionelle midler, som ikke kan kaldes ulandsbistand. Så vores ministre kan sagtens bære deres glories, når de kommer til udlandet, for hvis vi virkelig når op på 1,5 pct., kommer det meste faktisk ind under DAK-reglerne.

Det er ikke, fordi jeg skal svare på ministerens vegne, men jeg vil i hvert fald sige til hr. Aage Brusgaard, at det var faktisk det spørgsmål om præsyly, jeg lige strejfedede. Det, der sådan set er

sket ret upåagtet, er jo, at midlerne i Danida er steget, fordi Miljøkatastrofefonden bærer det såkaldte præsyly, og de midler falder ind under de internationale DAK-regler som værende ulandsbistand. Det er måske en meget god illustration af, at enten hjælper man folk på stedet, eller også hjælper man dem, når de søger hertil. Men det er en helt anden diskussion.

Så vil jeg sige til hr. Bent Hindrup, at når jeg ikke går ind for returkommission, er det naturligvis, fordi det er noget, vi ikke rigtig går ind for i Danmark – det går jeg da ud fra, jeg kender ikke nogen, der gør det. Muligvis er der nogen, der gør det under hånden, det ved jeg ikke – men til gengæld synes jeg, det er fuldstændig vanvittigt, at vi skal være så firkantede: Enten skal det være så uegennyttigt, at vi overhovedet ikke kigger på, hvorvidt det er hollændere eller franskmænd eller andre, der bruger de penge, vi bevilger, eller også skal det simpelt hen være et spørgsmål om, at erhvervslivet bare skal have importstøtte.

Det, jeg faktisk siger – og det håber jeg man kan forstå – er, at der er altså en anden indfaldsvinkel, hvor man siger: Hvor er vi gode, og hvor kan vi noget? Det er det, vi tager udgangspunkt i.

Formanden:

Så er det hr. Niels J. Langkilde og derefter hr. Bent Hindrup Andersen, og så nærmer vi os frokostpausen med hastige skridt.

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

Til hr. Bent Hindrup Andersen: Der kræves åbenbart store pædagogiske evner, men nu vil jeg prøve at bruge det, der er hr. Bent Hindrup Andersens hjemmebane.

I økologi er det sådan, at man godt er klar over, at man kan ikke give noget ud, uden at der også kommer noget ind. Det er et kredsløb, hvor tingene kører rundt, det er faktisk fuldstændig ligesom med økonomi. Det er lidt længere væk fra hr. Bent Hindrup Andersens begrebsverden, men hvis vi skal snakke om returkommission, kan vi i stedet tale om, at der er visse stofmængder, der cirkulerer.

Vi ved, at der er megen viden i vores udviklingsbistand og vores miljøudviklingsbistand, og at der er meget management i den. Der er mange penge i det, som kan placeres i Danmark, så hvorfor skal vi yde ulandsbistand og miljøbistand til Frankrig, England, Norge og Sverige?

Er det ikke et forkert sted at placere den? Vi skal da sørge for, at mest muligt af den bliver placeret i de lande, som har brug for den, og det gør vi ved at sikre, at der er et ordentligt og velfungerende økonomisk system i Danmark, så vi på den måde vedligeholder den ressourcebase, vi har. Hvis vi ikke bruger vore egne eksperter, hvis vi ikke bruger vore egne universiteter, og hvis vi ikke bruger vore egne konsulenter, har vi dem ikke længere, og så kan de hverken gøre noget til glæde for vores eget miljø eller hjælpe andre.

(Kort bemærkning).

Bent Hindrup Andersen (EL):

Jeg tror, jeg bliver nødt til at stave til ø-k-o-l-o-g-i-s-k kredsløb. Det er ikke et økonomisk kredsløb, det er et økologisk kredsløb, der er kernen i økologien.

Hr. Niels J. Langkilde prøver at lægge det over til, at en meget vigtig del af vores udviklingsbistand og miljøbistand er det økonomiske kredsløb, og det er jeg helt uenig i. Bistanden skal alene gives ud fra, hvor der er brug for den, hvor den gør mest gavn og er mest effektiv, og den skal gives med de midler, der er bedst egnede. Derfor er jeg også enig i den udlægning, regeringen og SF har af punktet om den danske ressourcebase, for det er selvfølgelig vigtigt, at vi tager udgangspunkt i, hvad vi bedst kan gøre i de forskellige lande: Hvad har vi særlig gode muligheder for?

Men det, der ligger i det her, er jo også en bekræftelse af den praksis, man har haft, og det er det, der bekymrer os. Derfor så vi egentlig gerne, når det punkt er så valent, at den pind gik ud. Hellere det end begynde at bekræfte det, der nu er sagt her fra talerstolen af V og K, at det er en del af vores udviklings- og miljøbistand. Jeg synes, det er utrolig uheldigt, at den udlægning, som er bragt frem af Venstre og De Konservative, kan bekræftes.

Jeg kan måske ikke være det bekendt, fordi vi skal afslutte debatten, men jeg kunne egentlig godt tænke mig at stille et spørgsmål. Jeg ved, at hr. Niels J. Langkilde blev lidt rystet over et besøg på en kemisk fabrik i Bangkok, som producerer nogle ting, der er forbudt herhjemme, og hvordan skal man egentlig forholde sig, når dansk erhvervsliv optræder på en sådan måde, at det egentlig skaber behov for yderligere miljøbistand i de udviklingslande, hvor vi gør en indsats gennem DANCED og Danida? Hvordan skal vi egentlig forholde os til det? Var det ikke

på tide, vi tog deres rolle og handlinger med ind i billedet? Jeg tænker f.eks. på den måde, man har opført sig på i forbindelse med regnskoven. De kunne måske give et særligt bidrag til at rette op på de skader, de har været med til at lave.

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

Jeg prøver en gang til med hr. Bent Hindrup Andersen. Kan han finde en ko, der kan malkes, uden at den får noget at spise? Jeg synes, det ville være dejligt, hvis vi kunne få navnet på racen, for det er det, det handler om: Vi skal sørge for, at der kan produceres noget, og så skal der noget ind, og der skal noget ud.

Med hensyn til kemiindustrien i Thailand er det rigtigt, at vi besøgte en virksomhed – ja, vi besøgte rent faktisk to, hr. Bent Hindrup Andersen besøgte den ene, og jeg besøgte den anden. I den, jeg besøgte, var indstillingen, og det blev også signaleret, da vi blev vist rundt: Vi er nødt til at bruge de samme produktionsregler, som vi gør i England og i Danmark og alle mulige andre steder, for vores kunder vil være sikre på, at varerne er af samme kvalitet. Vi har de samme ordentlige produktionsforhold her som andre steder.

En af konsekvenserne af internationaliseringen er jo, at virksomhederne tænker internationalt. De kan ikke holde til at få en Brent Spar eller en anden dum sag i nakken, fordi de misbruger forholdene et eller andet et sted, og vi skal hjælpe dem og sørge for, at man overalt producerer efter netop de regler, vi har. Det er en af ideerne i vores miljøbistand at udbrede de ideer, vi har om, at man producerer under ordentlige forhold, uanset hvor man lægger produktionen. Så kan det være, det af miljømæssige grunde er hensigtsmæssigt at lægge den et bestemt sted, fordi klimaet er sådan og sådan, eller fordi det rent økonomisk er mere hensigtsmæssigt, og det er helt i orden.

Vi går grundlæggende ind for frihandel, men heri ligger også, at der skal indregnes et miljøhensyn, så man ikke kan producere billigere et givet sted. Det er også en af grundene til, at vi skal have udvidet EU, så vi får Østlandene med, og det er en af grundene til, at vi har en stærk profil på det område. Miljøstandarder skal jo gerne være ens verden over.

Formanden:

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.15.

Mødet udsat kl. 12.16

Mødet genoptaget kl. 13.15

Forhandlingen genoptoges.

Steen Gade (SF):

En af dansk politikts flotte beslutninger kan læses i Folketingets dagsorden af den 3. december 1992, hvor et flertal i Folketinget fastlagde målsætningen om en miljø- og katastrofebistand på 0,5 pct. af BNI – vel at mærke oven i ulandshjælpen. Det startede i sin tid med et beslutningsforslag fra SF, og det blev senere konkretiseret i forslag fra Det Radikale Venstre og i beretningen af den 18. december 1992.

Intet andet land i verden har en sådan målsætning og følger den. Det synes jeg vi godt kan være stolte af, og det er vigtigt, at vi fastholder den.

Den samlede målsætning om ulandsbistand og miljøbistand angribes jo indimellem, f.eks. gennem VK's fælles ændringsforslag til finansloven, som vi har været inde på tidligere. Jeg synes, det er vigtigt at understrege, at vi heldigvis hele tiden har haft et flertal, som, når det kom til stykket, har fastholdt den målsætning, og jeg vil gentage min opfordring fra tidligere i debatten til, at V og K forlader den del af deres politik, som går ud på at angribe den samlede bevilling her.

Miljøbistand som særskilt bistandsområde er noget andet end ulandsbistand. Den er født som en del af Rioprocessen, og det er den, vi diskuterer i dag. Den anden del er, at ulandshjælpen skal gøres mere grøn. Miljøet skal fuldstændig integreres i ulandshjælpen, og derfor er det godt, vi nu har en samlet debat om miljøbistand til udviklingslandene. Tingene er jo bundet sammen af foreningen mellem de to ministerier om disse MIKA-midler, og det giver os lejlighed til en samlet debat.

Vi tager de aftaler, som er truffet i regeringen om samarbejde og landevalg, til efterretning. Det afgørende er nu, at der bliver samarbejdet hele vejen igennem – også regionalt ude i mar- ken – og foruden den samlede strategi bør der

udarbejdes målsætninger, strategier og indikatorer for miljøbistandens indsats, både regionalt og i de enkelte modtagerlande.

Jeg tror, det er vigtigt at få sagt, at det betyder, at vi skal passe på og ikke falde for de lette betragtninger om, at al administration er af det onde. Det er jo klart, at skal vi gøre det noget bedre med indikatorer osv., skal vi også have ansat folk til det. Det gælder for miljøbistanden, og det gælder i virkeligheden også for ulandsbistanden, at det drejer sig ikke bare om hurtigst muligt at få den ud til folk, men den skal også have kvalitet. Og hvis den skal have kvalitet, må vi også være indstillet på at forsvare over for mere populistiske angreb i medierne og andre steder, at der behøves folk til at administrere den.

Og så til miljøbistanden. Efter vores opfattelse mangler Danida meget i retnings af en fuld integrering af miljøhensyn i ulandspolitikken. Jeg tror, den aftalte samarbejdsmodel under overskriften »Miljømæssigt bæredygtig udvikling og integration af miljø i hele udviklingspolitikken« vil kunne virke befordrende, også for den grundige revision af ulandshjælpen, som udviklingsministeren talte om, og som vi skal kigge nærmere på, når evalueringen af Danida kommer, så vi kan få den sat på skinner. Men der skal ingen tvivl være om – fra vores side er der det i hvert fald ikke – at der virkelig er brug for en grundig gennemgang, og jeg synes, jeg kunne høre på udviklingsministeren, at han er forberedt på, at den evaluering, der kommer, er ganske kritisk over for væsentlige områder af Danidas arbejde. Det skal vi tage fat på, og jeg kan ikke gøre mere i dag end at nævne det.

Hvis nogle er bange for, at miljøet kommer til at overtrumfe sociale synspunkter og udviklingssynspunkter, tror jeg, den frygt er stærkt overdrevet. Jeg er enig i den beskrivelse, udviklingsministeren fra Burkina Faso gav af behovet for at tænke både socialt og miljømæssigt. Jeg mener virkelig, det handler om at integrere miljøet, for så bliver der sammenhængende strategier og projekter, selv om der er forskellige prioriteringer. Men det vigtige, det, der skal holde det hele sammen, er sammenhængende strategier.

Som et eksempel vil jeg tage noget, som jeg synes har været sørgeligt underprioriteret på området, og det er energiområdet. Vedvarende energi blev prioriteret i dagsordenen fra december 1992, men det punkt er ikke blevet fulgt op, og det synes jeg skal kritiseres her og nu, selv

om vi hellere skal se fremad. Jeg er også bange for, at en del af vores bistandshjælp i praksis forringer mulighederne for vedvarende energi.

Netop energiområdet er frem for noget velegnet til at udarbejde en sammenhængende social-, miljø- og udviklingsstrategi. To milliarder mennesker her på kloden har ikke adgang til et forsyningsnet, og det er en af grundene til, at landsbyer og landområder affolkes, og at storbyerne i ulandene vokser helt ukontrolleret med kæmpestore problemer til følge. Satsning på forsyningsnet med traditionel, centraliseret energiforsyning bliver endnu et middel til centralisering af befolkningen og affolkning af landdistrikterne.

Udviklingsperspektivet, som også er et miljøperspektiv, er i stedet at starte ude i landsbyen med en overskuelig, menneskelig og forståelig teknologi, inddrage befolkningen og gennem en sådan energiforsyning skabe mulighed for økonomisk vækst i landområderne. At den tankegang ikke allerede er blevet grebet med kyshånd af hele det danske bistandssystem, fatter jeg ikke. Det er nærmest en gåde for mig, hvorfor det ikke er sket for længst, og jeg håber, at det, at det bliver prioriteret nu, betyder, at man tænker i en sammenhængende strategi i begge systemer. Der er i hvert fald ingen modsætning her mellem det sociale og det miljømæssige, tværtimod, men det er dog vigtigt for mig at understrege, at bæredygtig energiforsyning først og fremmest skal fortolkes som vedvarende energi – ikke helt og aldeles, men først og fremmest. Det skal ikke være ren elastik efter vores opfattelse.

Noget af det mest interessante i verden netop nu er rent faktisk, at behovet for teknologisk fornyelse i energiforsyningen kræver alternativ energi, vedvarende energi, solenergi og mange andre ting, interessante transmissionssystemer osv. Det er interessant nok det samme, som mangler ude i landsbyerne. Det er den samme teknologi, vi skal i gang med her, nemlig solenergi, alternativ energi osv. Jeg ved ikke, om det er første gang i verdenshistorien, men det er i hvert fald en interessant iagttagelse, at fornyelsen og ændringerne i vores eget samfund og i ulandene følger den samme vej, hvilket betyder, at de kan springe en masse forurenende led over, hvis vi satses som beskrevet. Det perspektiv ser jeg i energipinden, og jeg vil gøre noget markant for, at det også bliver det, der kommer ud af det. I det materiale, vi har fået tilsendt, synes jeg, der er mangler i netop dette punkt.

Jeg ser gerne, at man går det lidt nøjere igennem, og ellers vil vi meddele regeringen, at her mangler der noget i at få den grundtanke til at hænge sammen.

Inddragelsen af miljøbevægelserne anser vi for helt afgørende. Det, der vil være interessant i de lande, der er i vækst, er at styrke miljøadministrationerne og miljøbevægelserne, så vi får lavet den knibtang, som kan hamle op med den store kapitalkoncentration, der har infiltreret regeringsapparatet. Så er det vist sagt tydeligt nok, hvad det er, vi vil, og det er det, vi skal gøre, for det er det eneste, der kan føre til ændringer i prioriteringerne i de lande. De har nemlig en høj vækst, som det allerede er sagt, men her kan der rokkes ved noget.

Det næste, jeg vil nævne – og som jeg er glad for er med i dagsordenen – er, at vi nu skal have en linje, der hedder, at vi hjælper de fattige lande til at leve op til de konventioner, der er vedtaget. Det kan jo være en økonomisk belastning for en række fattige ulande at skulle leve op til FN's konventioner, og da vi gerne vil have meget stærke konventioner, skal vi koncentrere vores hjælp, så det bliver muligt for landene at leve op til dem. Det skal ske på vidensiden, gennem opbygning af kapacitet og ved at finde alternativer til de metoder, de skal afvikle, eller til de stoffer, de skal udfase.

Så er der en ting, jeg vil efterlyse. Miljøministeren talte om, at der også var projekter på de små østater, som er ofre for den rige verdens forurening, og her tænker jeg på drivhuseffekt. Jeg synes egentlig, de små østaters organisation fortjener en særlig prioritering, for det er i hvert fald den, som rundt om i verden sætter dagsordenen for at holde fast ved, at CO₂-udslippet skal formindskes. Havde vi ikke haft organisationen af de små østater til Berlinmødet, havde vi faktisk ikke fået bragt den dagsorden til verden, og lad mig sige, hvad jeg gerne vil have regeringen til at gøre: Sæt nogle penge af til den organisation, så de kan fortsætte deres frontlinjevirkosomhed i den globale miljøkamp.

Jeg er meget tilfreds med, at et så stort flertal kan vedtage dagsordensforslaget. Jeg synes ganske vist, vi mangler én ting, men den diskussion kan vi føre en anden dag: Vi mangler en samlet miljøstøttelov som konklusion på den debat, vi også fører efter i dag.

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

Jeg synes, der var mange gode ting i det, hr. Steen Gade sagde.

Jeg er helt enig i den kritik, der blev rejst angående den vedvarende energi. Jeg synes, det er et stort problem, at der ikke er taget mere med, og jeg håber, at ministrene i deres besvarelse vil gøre noget ud af det.

Jeg ser også gerne, at Danida og DANCED indleder en konkurrence om, hvem der først kan komme med nogle fremragende løsninger på det område og måske også på et af de områder, vi selv er tilbøjelige til at overse, nemlig bølgeenergien. Så kunne det blive hjælp til selvhjælp – også til os selv – for er der noget, der vil være tilgængeligt mange steder i verden, er det netop energi fra bølger.

Det blev også ganske rigtigt nævnt, at vi har et problem med de små øer, og her har jeg et spørgsmål til hr. Steen Gade om de arktiske områder: Er det ikke også noget, man burde prioritere noget højere, end vi gør i øjeblikket, da de er i helt den samme situation?

(Kort bemærkning).

Steen Gade (SF):

Til hr. Langkilde: Jo, som ofre, altså østaterne som ofre, Arktis som offer.

Det andet, som jeg synes er specielt for østaterne, er, at de har en organisation. De er med til at sætte dagsordenen i den globale miljødiskussion eller miljøkamp for, at der skal ske noget. De er fattige, men alligevel har de mestret at lave en lille organisation. Jeg synes sådan set, vi skulle finde midler til, at den organisation decideret blev støttet.

Om inuitter og andre oprindelige folkeslag omkring Arktis kunne lave noget lignende, det synes jeg faktisk kunne være utrolig interessant.

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

Jeg kan da oplyse hr. Steen Gade om, at der jo er et arktisk råd på vej, og det kunne vel netop være et kraftcenter for at få den del af miljøudviklingen bragt på rette bane. Det er jo i denne uge, mener jeg, at ministrene måske træffer afgørelsen, om det bliver oprettet eller ej. Fra parlamentarikerside er indstillingen, at man skal gå den vej, og det var der bred enighed om, i al fald fra den danske delegation.

(Kort bemærkning).

Steen Gade (SF):

Jamen vi er grundlæggende enige. I systemet er der jo støtte midler til Arktis – jeg har ikke selv styr på det, men det må ministeren svare på. Der er altså støtte midler til Arktis. Derimod har vi jo ikke et sted, i hvert fald ikke før vi beslutter det, hvor vi har givet støtte til de små østaters organisation.

Miljø- og energiministeren (Svend Auken):

Jeg vil bare sige til hr. Langkilde, som jeg er helt enig med, når det drejer sig om betragtningerne om Arktis, at allerede ved Nuukmødet i 1994 gav den danske regering tilsagn om, at der blev oprettet et sekretariat for alle de oprindelige folk i det arktiske område finansieret over miljøstøttemidlerne under Arktisprogrammet. Det kontor er oprettet og ligger sammen med Danmarks kontoret hernede, og vi bruger kontoret til at sikre et samarbejde med de oprindelige folk, som spiller en stor rolle i det her område.

Derudover er vi det land, der har den største bevilling for det almindelige arktiske miljøarbejde, og den er vi selvfølgelig indstillet på at bruge i tæt samarbejde med det nye Arktisk Råd, hvis det kommer, hvad jeg håber på, og naturligvis i tæt samarbejde med de grønlandske myndigheder. Meget af det er monitoring, overvågningsopgaver, men vi prøver også at implementere en række af anbefalingerne i en mere aktiv miljøindsats.

Og hvad angår støtten til de små øsamfund, har vi en bevilling under miljøstøttelovgivningen, som administreres af Udenrigsministeriet i samarbejde med os i Miljø- og Energiministeriet, som netop giver mulighed for at yde støtte til de små øsamfund. Jeg synes, det er helt rigtigt, at vi støtter det arbejde, som AOTIS – det heder sammenslutningen – udfører. Jeg kan helt bekræfte hr. Gades beskrivelse af, hvad der skete i forbindelse med Berlinmødet, hvor AOTIS-landene faktisk spillede en overordentlig vigtig og positiv rolle, og de har simpelt hen ingen mulighed for at sende folk til alle disse konferencer og i øvrigt varetage deres sekretariatsopgave uden hjælp udefra.

Formanden:

Så er det hr. Jørgen Estrup som ordfører.

Jørgen Estrup (RV):

Indledningsvis er der nok grund til at minde om de to skelsættende internationale begivenheder,

som er baggrunden for vores debat i dag, nemlig for det første Brundtlandrapporten, offentliggjort i 1987, og dens påpegning af det ubrydelige bånd mellem miljø og udvikling og lanceringen af begrebet bæredygtig udvikling, som unægtelig har gået sin sejrsgang over verden siden.

I Folketinget var vi rimelig hurtige til at tage tråden op med en dagsorden i maj 1987, som slog fast, at det var en af de ting, der skulle prioriteres i udviklingsbistanden.

Det andet er selvfølgelig UNCED, FN's konference i juni 1992 i Rio, hvor FN-systemet inklusive USA – og det er ikke det mindst interessante af det – for første gang accepterede også i handlinger, at udvikling og miljø er uløseligt sammenknyttede, og man fik de vigtige vedtagelser.

Man fik unægtelig knap nok den opfølgning, som man kunne have ønsket sig internationalt efter konferencen, uanset hvor skelsættende den var.

Det forsøgte vi i Danmark. Vi forsøgte det med en dagsorden i Folketinget i december 1992, vi forsøgte det med Miljø- og Katastrofefonden også fra december 1992, og jeg tror, man må sige, at det i hvert fald har givet Danmark international prestige, at vi har lagt handling bag vores ord i Rio. De af Folketingets ordførere, som var ordførere på det tidspunkt, havde i hvert fald den noget usædvanlige oplevelse at blive påskønnet i den grad fra NGO's side, at man direkte overrakte miljørosen; det var nu ikke nogen ubehagelig oplevelse.

Der er to grundsætninger i forbindelse med problemkomplekset miljø og udvikling, som jeg synes det er vigtigt at få understreget, og som bør være styrende for vores indsats på området.

Det er for det første, at det ikke er voldsom vækst eller stigende levestandard, som er den primære årsag til miljønedbrydningen i ulandene; det er fattigdomsproblemerne.

De, der har oplevet at flyve i Nepal – og det har i hvert fald Folketingets Udenrigsudvalg – har også set den meget intensive anvendelse af terrassebrug i bjerglandskaberne, og hvad det har betydet miljømæssigt, fordi terrassebrugene har måttet lægges for tæt, fordi jorderosionen er blevet håbløs. Og når man, som Udenrigsudvalget gjorde efterfølgende, tog til Bangladesh, så man nogle af følgerne for et naboland i forbindelse med oversvømmelseskatastrofer. De områder og den sammenhæng er både en illustration af fattigdomsproblemet i Nepal og en

illustration af, hvordan man nedbryder miljøet i Nepal, og det får katastrofale virkninger for omverdenen. Det er den sammenhæng, som jeg synes det er utrolig vigtigt at få gjort klart for dem, der ikke selv har haft lejlighed til at se det.

Den anden grundsætning, som jo unægtelig også er vigtig, er, at konflikten mellem miljøhensyn og økonomisk udvikling ikke behøver at opstå – og jeg vil understrege: ikke *behøver* at opstå – hvis der er nødvendige ressourcer er til rådighed. Her kan man jo igen henvise til Nepal som eksempel. Hvis man havde kunnet løse befolkningsproblemet i Nepal, hvis man havde kunnet løse gældsproblemerne, jamen så havde man også haft en større mulighed for at indrette samfundet og produktionen på en fornuftigere måde. For andre lande end Nepal kunne man så føje til, at man unægtelig selv indimellem er med til at forøge problemerne, hvis man skaber sig gæld via urimelig store militærudgifter, eller hvis man i det hele taget bruger ressourcerne galt.

I i-landene kan vi ikke lukke vores øjne for det ansvar, som fattigdom og manglende ressourcer i høj grad også lægger på os. Verdensøkonomiens spilleregler er ikke indrettet fornuftigt. Verdensbanken udregnede for nogen tid siden, at hvis man halverede told- og handelsbarrierer i det internationale handelssamkvem, så ville det skabe en forøget ressourcetilgang til den tredje verden, som i betydelig grad overskred det, som man giver i udviklingsbistand.

Der er i høj grad et ansvar, som den industrialiserede verden må påtage sig, og det er ikke i vores egen interesse, at vi ikke mere solidarisk løfter den byrde. Miljøproblemerne er grænseoverskridende, og med deres rod i fattigdommen burde vi i højere grad kunne skabe den internationale forståelse, som er nødvendig.

For Danmarks vedkommende er det klart, at vi har fået understreget, at der er den sammenhæng mellem miljøhensyn og fattigdomsbekæmpelse, som er beskrevet her, og som betyder, at begrebet bæredygtig udvikling er centralt i vores indsats. Det lyder simpelt: Bæredygtig udvikling, men det er vanskeligt. Hvis man skulle være i tvivl, kan man jo sådan set se på forløbet efter igangsætningen både med Folketingets dagsorden i 1987 og med Miljø- og Katastrofefonden i 1993. Man kan sige, at man fik syn for sagn.

De to sider, miljøhensynet og fattigdomsbekæmpelsen, er siamesiske tvillinger. Når man kigger på de to ministre, skulle man måske ikke

sådan umiddelbart sige, at det er så klart, men de er ét kød, og det har jo selve statsministeren understreget, at det har vi at rette os efter i den kommende tid, og vi er forhåbningsfulde i forhold til, at det faktisk vil lykkes. Det fælles råd, som nu er sat i søen, og hvor Folketingets partier er inviteret til at være observatører, er en god markering af den nødvendige sammenhæng, og fra radikal side deltager vi meget gerne i det arbejde.

Det er klart, at Danmark har særlige forudsætninger for at være med, når også miljøside betones stærkt. Vi har lagt vægt på det i vores egen samfundsudvikling. Vi har en ressourcebase, som kan noget. Det ville være forkert og unaturligt, hvis vi ikke forsøgte at udnytte de fremskridt, vi har gjort, dér. På den led har jeg ingen problemer med det, der står i dagsordenen. Jeg fortolker den bredt: at vi naturligtvis skal bruge de muligheder, vi har, når blot vi sikrer os, at bistanden gives af hensyn til udviklingslandene og ikke af hensyn til os selv.

Vi skal også sikre, at NGO-siden – både herhjemme og i udlandet – bliver mobiliseret. Det er en afgørende forudsætning for, at dette kan få virkning såvel på fattigdommen som på miljøet.

Jeg kan helt dele de betragtninger, som bl.a. hr. Steen Gade kom med omkring bæredygtig energiudvikling. Jeg tror ikke, man skal have oplevet problemerne syd for Sahara ret mange gange og set, hvordan energisiden er afgørende for både miljø og fattigdom, før man forstår, hvor vigtigt det er, at man finder effektive metoder, og at man kommer helt ned på den enkelte families niveau, for ellers slår det aldrig igenem.

Og så skal vi selvfølgelig have sikret os, at dette bliver i en regional sammenhæng. Som det fremgik af de eksempler, jeg refererede, er miljøproblemerne grænseoverskridende, og hvis man ikke erkender det, men koncentrerer sig snævert om enkeltlande, opnår vi ikke den effekt, som er nødvendig.

Jeg synes også, at det er vigtigt at understrege, at vi skal koncentrere indsatsen og ikke sprede den, hvis vi vil have noget ud af pengene.

I 1998 får vi en evaluering, og forhåbentlig vil det så vise sig, når vi skal lægge de fremtidige linjer på det grundlag, vi måtte have på det tidspunkt – i nogle sammenhænge kan evalueringen jo selvfølgelig ikke blive så gennemarbejdet – at vi både har en succeshistorie, og at vi kan forlænge den.

Det er i hvert fald vigtigt at holde fast i, at der er denne uløselige sammenhæng mellem miljø og udvikling. Jeg kan måske afslutningsvis pege på, at når man skiller siamesiske tvillinger, bliver resultatet ofte fatalt. Nogle gange overlever den ene baby, men det kan også gå grueligt galt for begge, og det synes jeg måske er værd at have i tankerne, når samarbejdet mellem de to ministerier nu skal stå sin prøve.

Aage Brusgaard (FP):

Jeg vil prøve at komme med nogle betragtninger, som ikke har været så meget fremme her i debatten. Der er ingen grund til, at vi gentager hinanden. Vi er nødt til også at finde nuancerne for at finde bæredygtigheden her i Folketingsalen.

De to ærede ministre har jo været oppe og prale meget af det, Danmark giver pr. indbyggere. Vi er det land, der giver mest i forhold til indbyggertallet, og det praler man af. De penge, man giver ud, er andres. Det er jo ikke sin egen pung, man tager op. De to ministre glemte nok, at hver eneste krone, vi giver til ulande, låner vi et andet sted i udlandet og skal betale tilbage med renters renter. Og det er efterhånden ca. 10 mia. kr., vi hvert år giver til udlandet.

Det er jo så sådan, at bl.a. på grund af vor godhed er vor samlede gæld herhjemme steget til 700 mia. kr. Det er jo en af hovedårsagerne til, at det går ud over de danske borgere. Jeg tænker her på lange ventelister på sygehuse, og jeg tænker på de ældre, der ikke rigtig kan blive passet hjemme. Det er jo sådan i dag, at hvis en syg skal have fat i lægen derhjemme, er det næsten umuligt. Det synes jeg også at vi lige skal have i tankerne, når vi bruger en hel dag til at prøve at forklare, hvor gode vi er til at dele penge ud til andre borgere. Vi kan jo ikke både have mel i munden og blæse. Derfor er det også, at vi ikke både kan dele pengene ud og så samtidig have den service, som borgerne rent faktisk har krav på.

Fremskridtspartiets politik på området er, som det har været i de sidste 24 år, at vi mener, at staten, det offentlige, skal gå ind og yde hjælp, når der sker katastrofer, altså naturkatastrofer, jordskælv, krig osv. Humanitær hjælp mener vi – og det skulle jo være en meget nem opgave, når alle ordførerne her har sagt, hvor stor offervilje vi har – der burde skaffes midler til ved frivillige bidrag, som så bliver delt ud af organisationerne. Hvis det er private organisationer, der står for uddelingen, så tror jeg faktisk

også, at procentvis flere af disse kroner kommer dem til gode, som det var hensigten at hjælpe.

Jeg skal ikke stå og remse en masse projekter op, men jeg vil da lige nævne dem, der har været fremme i rapporterne og senere i aviserne: Vindmøller, vi har sat op, der aldrig kommer til at lave strøm, cementfabrikker, vi har opført, der aldrig kommer til at lave cement, og jeg kunne blive ved og blive ved, traktorer, der, så snart de kører tør for dieselolie, aldrig kommer i gang igen, osv. Jeg håber da i hvert fald, at man har lært noget af de fejltag, og det er vel egentlig også derfor, at der er oprettet et nyt system.

Miljø- og Planlægningsudvalget var i Malaysia og Thailand, og som hr. Bent Hindrup Andersen siger, er vi nødt til at tage det sure med det søde, og jeg var også med dernede. Det var første gang, at jeg var med nede og se, hvor vi bruger pengene, og det er så et andet projekt, kan vi sige. Der er jo ingen tvivl om, at de to lande, Malaysia og Thailand, ikke er fattige lande. Det er der heller ingen der påstår at de er. Når man ser deres bilpark, deres boligbyggeri og deres vejbyggeri, så kunne man rent faktisk godt få den tanke, at det var dem, der skulle hjælpe os. De bygger boliger, der siger sparto til det, vi gør herhjemme, de kører i biler, der siger sparto til, hvad alle vi almindelige borgere kører i. Ikke engang vores ministerbiler kan hamle op med mange af dem, der kører dernede. Det er selvfølgelig også derfor, at vi ikke kalder det ulandsbistand, det, vi sender til disse områder, men miljøbistand.

I Malaysia er det, vi særlig skal prøve at lære dem lidt om, bæredygtig skovdrift i deres olieplantager og det med, at de ikke skal rydde hele skoven. Så kan man så selvfølgelig diskutere, om vi er det rette land til at komme og give dem gode råd og vejledning, for hvad har vi her i Danmark af såkaldt bæredygtige skove?

I Thailand er det, vi skulle prøve at hjælpe dem med, vel, at deres vækst er eksplosiv. De har ikke rigtig nået at følge med med kloakering osv. i boligområder og i industriområder. Det er helt i orden, vi kan måske komme med råd og vejledning. Om ikke andet kan vi i hvert fald fortælle dem, hvad vi har gjort forkert, så de måske kunne springe over den proces.

Men også her vil jeg stille spørgsmålet, om vi nu er så gode, at alt kan kopieres. Hvis man ser på dagsordenen for i dag, så har vi en forespørgsel, der hedder F 32, om landbrug. Det kunne godt tyde på, at der er en masse her i Danmark og også her i Folketinget, der egentlig

ikke rigtig mener, at det, vi gør, er det helt rigtige, og så kan man måske undres over, at vi tager ud som missionærer i udlandet og udbreder vores viden.

Det, jeg også synes skal med ind, og som andre heller ikke turde sige, men som alle herinde i lokalet ved, også de embedsmænd, der sidder i logen, er jo, at når man er f.eks. i Thailand og Malaysia, harmer det mig og også andre – andre tør bare ikke sige det – at se de kolossale kolosser, FN-organisationerne stiller op. Det er jo paladser, embedsmændene med forgyldte fjer får enorme summer i løn, oftest skattefri, og der er et kolossalt energiressourcespild, bilerne går i tomgang, aircondition over hele paladset. Det er altså ikke nemt at gå ud som farisæere i området og prøve at lære dem besparelser, bæredygtighed og ressourcenyttelse, når de, der kommer og vil vejlede, ødsler i den grad. Nu har jeg ikke været i så mange lande, men i hvert fald så vi eksempler, som helt klart harmede mig.

Jeg må nok vurdere, hvis vi skal vælge mellem et projekt som Danida og DANCED – vi skal jo ikke direkte vælge, men vi kan prøve at sammenligne dem lidt – at det, der hedder DANCED, altså miljøbistanden, er at foretrække. For mig at se – også efter det, vi så dernede – er det i meget, meget høj grad en slags hjælp til selvhjælp, altså det, at vi prøver at give dem en viden og noget teknisk bistand, og så må de altså selv betale projekterne, for de har jo rent faktisk pengene til at udføre arbejdet.

Så kunne det også tænkes, og det har en del været inde på, at det er danske virksomheder, der kan sælge produkterne, og dermed så går tingene jo i ring i en slags bæredygtighed. Vi giver lidt ud, får noget tilbage og kan så give igen. Hele Danmark og hele kloden er jo én stor bytte-ring, og det er egentlig også den eneste måde, vi kan overleve på.

Fremskridtspartiets politik er altså som sagt, at katastrofehjælp skal staten, det offentlige, tage sig af, mens humanitær hjælp er privat, og det her med miljøbistand, som er ret nyt, ser vi nogenlunde positivt på, i det omfang det er en slags hjælp til selvhjælp, for den globus, vi bor på, skulle jo gerne overleve også de næste generationer.

Bent Hindrup Andersen (EL):

I Enhedslisten ønsker vi, at miljøstøtten fortrinsvis skal gives til de fattigste lande i verden, og efter vores opfattelse er det især Afrika, der skal prioriteres højt.

Til de bedre stillede udviklingslande som f.eks. Malaysia mener vi ikke, at der skal være tale om bevillinger i større målestok. Grunden er den, at i disse lande er det først og fremmest et politisk spørgsmål om at ville bruge de økonomiske midler, de har, til miljøpolitiske formål. I den udstrækning der bevilges penge til den type lande, skal de alene gå til NGO'ere og uafhængige forskere og også f.eks. til udvekslinger på universitetsuddannelserne, sådan at vi kan få nogle af deres folk herop og vi kan sende nogle derned.

Jeg vil gerne bruge nogle eksempler fra den tur, vi var på. I Malaysia f.eks. er der en meget svag NGO-struktur, og efter min opfattelse ville en konsekvens af denne holdning være, at i Malaysia skulle midlerne hovedsagelig gå til at støtte den og få udbygget samarbejdet med universiteterne i Malaysia.

I Thailand synes jeg at vi har et eksempel på en succeshistorie, hvor DANCED har været drivende i at støtte udviklingen af det NGO-center, vi så dernede, som fungerede utrolig godt i slumkvarteret i Bangkok. Det mener jeg er et godt eksempel på, hvordan man fra dansk side kan gå ind og med meget få midler, men med den rigtige tanke bag, være med til at fremme en udvikling, som også kan sætte politisk magt bag sine miljøkrav og sine sociale krav i et land som Thailand. Derfor mener vi, at i lande, hvor udviklingen er i gang, og hvor der er en stor økonomisk vækst, skal vi koncentrere midlerne alene om den slags aktiviteter.

Når det drejer sig om de øvrige bevillinger i de fattige lande, så mener vi, at de hovedsagelig skal gå til en økologisk udvikling i landdistrikterne og til at hjælpe i slumområderne. Det er utrolig vigtigt, at man gør en voldsom indsats i landdistrikterne for at undgå affolkningen dér og for at skabe grundlag for en egenproduktion, så de på lang sigt kan blive uafhængige af vores hjælp.

Der er ikke brug for den udvikling, som vi har gennemgået i vores egne lande, en højteknologisk udvikling, hvor man affolker landet og indfører et industrialiseret kemisk landbrug, for så får de også alle de problemer, som vi har. Ud fra det hovedperspektiv ønsker vi også, at det hovedsagelig er NGO'ere og uafhængige organisationer – og især i slumområderne og i landdistrikterne – der kan få støtte. Men vi indrømmer, at i lande, der er meget svagt udviklede, meget fattige lande, er det også en god idé f.eks. at opbygge et administrativt beredskab, så de er

i stand til også at håndtere deres egen hjælp; det er også en anden linje end den, der har været tidligere.

Hvis man skal karakterisere udviklingen, er det sådan, at først kommer de rige industrialiserede lande med deres udviklingsbistand eller udviklingsprojekter eller slet og ret almindelig business og skaber de samme problemer, som vi har herhjemme, og når det er sket, så kalder vi det, at de har fået en udvikling, de er kommet op på et stade og har fået et liv, der på mange områder er lige så dårligt som vores. Og så kommer vi med vores viden om, at nu skal der gribes ind, der skal sættes en stopper for forureningen, og så opbygger vi et beredskab i deres ministerier, som fremfører nogle minimumskrav og krav til grænseværdier, som så danner basis for, at vi senere hen kan levere dem de danskproducerede rensningsanlæg.

Det er jo ikke kun i Danmark, det foregår sådan, men sådan ter hele den industrialiserede verden sig faktisk overalt over for udviklingslandene, og det er den politik, vi gerne vil have vendt ved at lægge vægt på at hjælpe de fattigste lande og støtte den økologiske udvikling både på land og i by for at undgå affolkningen af landdistrikterne. Det er klart, at i den form for politik er der ikke så forfærdelig meget returkommission i forhold til det højteknologiske fif med salg af rensningsanlæg og ny teknik, men det mener vi bør være hovedlinjen i vores bistandspolitik. I øvrigt skal man også tænke på det, når vi har med katastrofehjælp at gøre.

Det er det, vi har sammenfattet i vores dagsorden, som jo helt klart tydeligere sammenkæder disse forhold end den, der er foreslået af regeringen, SF, Venstre og De Konservative. Det er ikke det samme som at sige, at den, der ligger fra regeringen, SF, Venstre og De Konservative, ikke har mange positive elementer. Der er et skridt i retning af at sammenkæde det, når de siger, at den miljømæssigt bæredygtige udvikling fortsat skal udbygges som en integreret del af hele udviklingsbistanden, dvs. at de økologiske perspektiver skal ind i udviklingsbistanden.

Sådan opfatter jeg det, men det står der ikke.

Man kan jo have mange opfattelser af, hvad miljø er, men en af de ting, som jeg synes man også godt kunne tænke sig at få besvaret fra regeringen, er: Når vi så forestiller os denne her tætte integration af udviklingsbistand, miljøbistand og katastrofebistand, hvorfor ligger det så egentlig ikke i samme ministerium? Jeg er godt klar over, der er mange problemer i det, men det

er svært, når man kommer ind i butikken herinde, at forstå, hvorfor det skal være, som det er nu: at miljøbistanden ligger i Miljøministeriet.

Det er ikke nogen kritik af Miljøministeriet og heller ikke af DANCED. Dét er jeg enig med mange andre, at det faktisk er en rimelig effektiv organisation, men vi forstår ikke, hvorfor den skal være fordelt på flere ministerier, og det er heller ikke tænkt som et forsøg på at rive gulvtæppet væk under vores miljøminister. Jeg vil i øvrigt gerne være med til at give miljøministeren mange andre opgaver og mange andre positioner i forhold til de øvrige områder herhjemme.

Men vi kan ikke rigtig forstå, og vi kunne egentlig godt tænke os at få en officiel forklaring på, hvorfor det er, som det er; om det måske ikke ville være en vej frem på lidt længere sigt at stille efter en effektiv koordinering af dem ved at lægge det i ét ministerium, som har til formål at varetage udviklingsbistanden og miljø- og katastroføjelpen.

For vi ser også gerne, at man i forbindelse med katastroføjelp tænker på, hvad det er, der kommer bagefter, og omvendt, at der er en tæt koordinering, så en udviklingsbistand eventuelt også kan følges op i et katastrofetilfælde. Vi opfatter det altså sådan, at det er vigtigt at have de tre enheder og også de tre pengeklaser, havde jeg nær sagt, men jeg kan ikke forstå, hvorfor de ikke skal være i det samme ministerium. Det kunne vi godt tænke os at få en forklaring på.

En anden ting, jeg gerne vil have uddybet i den dagsorden, der er fremsat af fru Lotte Henriksen, er spørgsmålet i den pind, hvor de siger, man skal prioritere modtagerlandenes muligheder for at leve op til internationale miljøforpligtelser, klimakonvention, biodiversitet osv.

I Thailand så vi, der er et problem i det. De meget progressive NGO'ere advarede imod at presse regeringen til at underskrive biodiversitetserklæringen, fordi der lever 10 millioner ude i skovene, som forinden skal have anerkendt deres ret til den skov og ret til at eksistere og leve i den. Dét synes jeg, det er utrolig vigtigt, at man er opmærksom på sådan nogle forhold.

Vi må passe på, at vi med en sådan beslutning her ikke kommer til i virkeligheden at gøre ondt værre i de lande og ikke forstår, hvad det er, der sker, ikke forstår, hvorfor Thailand – det er jo ikke kun Thailands regering – er tilbageholdende over for at anerkende konventionen om biodiversitet; det er også støttet af hele den progressive bevægelse, som er organiseret af

NGO'erne også i landdistrikterne. Det går som sagt på, at først og fremmest skal de oprindelige folks og de lokale befolkningers ret til at være i skovene og til at have udbytte af det, der ligger i skovene, anerkendes.

Og det er jo ikke et perifert problem med hele regnskoven. Det er jo en utrolig interessant ting med den biodiversitet, der er i øjeblikket både medicinsk og alle mulige andre ting. Derfor synes jeg, det er vigtigt, at man er opmærksom på det, og jeg vil gerne spørge, hvordan det ligger indbygget i det her.

En anden ting er skovene på Nordborneo. Dét er det også et problem, når Novo Nordisk sammen med DANCED går ind i programmerne dér. Og der er ikke nogen krystalsikring af de oprindelige folks ret, og hvor de penge kommer til gavn og ender henne, som Novo Nordisk måske kommer og betaler for at udnytte biodiversiteten i skovene. Og det synes jeg også er en vigtig ting.

Her er et dansk firma, som vi lancerer i området, og det er i virkeligheden det oprindelige folk, som efter min opfattelse er det endelige mål for vores bistand, der så bliver bet i det her – de kan ikke engang leve i skovene mere, og de får heller ikke noget økonomisk udbytte af de værdier, der er i skovene. Det synes jeg er en utrolig vigtig ting.

Så vil jeg godt sige, at vi har det skidt med regeringens dagsorden, og at vi derfor måske undlader at stemme til den. Vi har taget den beslutning, at vores indstilling er at tage udgangspunkt i at undlade, medmindre der ligesom viser sig nogle klargøringer omkring den pind, der hedder at udnytte den danske ressourcebase ved udvælgelsen.

Kunne vi få en udlægning af det fra regeringen? Kan det udlægges sådan, at det er en fornuftig udnyttelse af danske ressourcer, og det vil sige, at dér, hvor vi har noget særligt at byde på, skal vi tage hensyn til det, men at det ikke er det, der skal være afgørende for, om der kan være en særlig teknisk bistand eller økonomisk interesse for landet.

Det er jo den udlægning, vi også har fået fra V og K, det, som også er kaldt returkommission, og det må for mig at se overhovedet ikke kunne ikke ligge i sådan en dagsorden.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Til hr. Bent Hindrup Andersen: Altså returkommission, kan vi ikke holde op med at bruge det udtryk? Det er et lidt mærkeligt udtryk, synes jeg nok.

Jeg vil anholde, at hr. Bent Hindrup Andersen – jeg er ikke i tvivl om, at han har meget gode hensigter med alt det, han siger, og der er også mange ting, som jeg kan skrive under på – tror, at vi kan redde miljøet og ulandenes problemer ved økologisk landbrug.

Dér må jeg altså sige: Det havde vi jo i Danmark, dengang vi var meget færre mennesker, og vi havde sultproblemer. Vi bliver altså nødt til at acceptere, at man f.eks. kan tilføre gødning, også kunstgødning. Så at forestille sig, at vi i en verden med så utrolige befolkningsstivækstproblemer kan sige: Nu skal I altså indskrænke jeres produktion, for vi vil have, det skal være økologisk, tror jeg ikke vil være nogen særlig god idé, medmindre vi altså skal til at skære ned på befolkningen på andre og mere drastiske måder, nemlig simpelt hen ved, at folk dør af sult.

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

Der er et par ting, der kalder mig på talerstolen. Det er hr. Bent Hindrup Andersens bemærkninger om at lave ét ministerium og samle tingene. Det er sådan en gammel, centralistisk tankegang, som jeg kun tror vil gøre det hele endnu mere uigennemskueligt.

Jeg tror, vi har meget stor fordel af, at vi har et Danida og et DANCED, der konkurrerer lidt om nogle af de samme områder, men alligevel også hver har specialområder.

Ville vi f.eks. vælge kun at have ét universitet i Danmark? Ville vi vælge kun at have ét kæmpesyggehus? Det ville da være helt forkert. Selvfølgelig skal vi sørge for at køre tingene i lidt mindre enheder, og der må gerne være en konkurrence om at opnå nogle gode resultater.

Med hensyn til den oprindelige befolkning var der nogle bemærkninger. Det er det, vi har fået ind i dagsordenen ved, at lokalbefolkninger er sidestillet med de folkelige miljøbevægelser. Det er jo sådan, at netop de oprindelige folk, men også de folk, der har blandet sig op med dem, på mange områder miljømæssigt har en langt større viden end de folk, der kommer trampende ind udefra. Når man ser på det arktiske område – nogle af de her indianere eller

inuitter har en 20-25 ord bare for ordet sne – så er det oplagt, at her er noget at lære for dem, der kommer her nedefra, hvor vi kun har tøsne og almindelig sne som en måde at dele verden op på.

Så selvfølgelig skal de inddrages og være aktivt medbestemmende i, hvordan områderne skal udvikles.

(Kort bemærkning).

Bent Hindrup Andersen (EL):

Til fru Hanne Severinsen vil jeg blot sige, at det ikke er rigtigt, og at bevisførelsen for min påstand om, at man kan hæve udbytteerne med op til 400-600 pct. i ulandene ved økologisk drift, vil blive fremlagt på den næste økologiske verdenskongres, som skal være i Danmark her i august måned. Og temaet for den er bl.a. at være med til at se, hvordan økologisk produktion faktisk er den eneste vej frem, hvis man skal brødføde verden. Det fører for vidt at gå ind i det i debatten her, men jeg vil meget gerne tage den en anden dag, og måske trænger vi også til en selvstændig debat om økologi en dag.

Så til hr. Niels Jørgen Langkilde: Ja, men altså, det er jo ikke noget med, at det skal være ét universitet eller sådan noget. Der er de enheder, der skal være, de er organiseret, og der skal også være de penge kasser, der er. Det er vi enige i.

Men vi synes, det er vigtigt for os for det første at få brudt det med, at miljøbistanden kun gives til de lidt bedre stillede udviklingslande. Den skal også gives til de fattige lande efter vores opfattelse. Og når de er der, synes vi egentlig, at vi også har mulighed for, at de økologiske interesser og de miljømæssige interesser på stedet skal være repræsenteret. Og det mener vi de bedst kan blive, hvis de så bliver koordineret i samme ministerium. Men jeg håber også at få en bemærkning eller en kommentar til det fra regeringen.

Så vil jeg lige benytte lejligheden til at nævne et punkt, jeg ikke kunne nå i min første tale, og det er, at jeg sådan set også er enig både med SF og Det Konservative Folkeparti, så vidt jeg forstår det, med hensyn til øerne i Stillehavet, især de fattige dele af dem. De bør efter min opfattelse også inddrages som en region, som kan modtage miljøbistand, og de mere velstående af dem kan jo modtage det på den måde, jeg nævnte før: på NGO-basis og på universitetsbasis. Men som sagt håber jeg, at der tegner sig et flertal af, at de også kan få miljøbistand.

Ole Donner (DF):

Den forespørgselsdebat, vi har her i salen i dag, er jo en debat, hvor samtlige partier står bag, og altså også Dansk Folkeparti. Vi mener, at det er vigtigt, at man med jævne mellemrum debatterer sådanne ting. Vi mener, at der bruges mange penge på området, og der skal jo bruges endnu flere penge fremover. Derfor mener vi, det er rimeligt at diskutere, om man bruger for mange penge, eller om man bruger for få penge.

Det er vigtigt, at man anvender midler til støtte for miljøområdet. Det er vi helt enige i. Og det er vigtigt, at der kommer en effekt ud af de penge, man bruger. Derfor skal indsatsen jo være bred, skal foregå over hele verden. Den skal altså være global.

Vi mener, at Miljøudviklingsfonden skal være gennemskuelig, og vi håber, regeringen vil sørge for, at der bliver bedre mulighed for at gennemskue, hvad det egentlig er, pengene bruges til. Det håber vi kommer frem i den redegørelse, som regeringen vil fremkomme med som et grundlag for en bred diskussion her i Folketinget. Så mener vi også, at det er vigtigt, at man udnytter den danske knowhow, der er på området. Vi mener derfor, at man bør bruge en del af midlerne til danske rådgivere, så vi kan styrke de danske arbejdspladser, og vi mener, at de er meget dygtige og effektive på det her område, så derfor vil det være en god idé at bruge danske rådgivere.

Vi tror altså, at der på det her område finder en del misbrug sted af de midler, der anvendes, og vi mener, at befolkningen og Folketinget i mange tilfælde bliver ført bag lyset, når der tales om, hvor mange penge der anvendes på det her område til miljøbistand i udviklingslandene. Vi tror, at mange af pengene bruges til helt andre ting.

Vi mener også, at Danidas budget er meget stort, og det bliver jo også større og større. Vi mener, at det er en meget tung organisation, som, hvis man skal bibeholde den, i hvert fald bør effektiviseres. Der må her være nogle muligheder for at spare penge eller anvende pengene på at fremme miljøteknologi i Danmark.

Så er der fremsat to dagsordensforslag, og vi mener altså, at dagsordensforslag burde være korte og præcise. Efterhånden udvikler det sig til, at de dagsordensforslag, der fremsættes, er flere gange større end de beslutningsforslag, der nogle gange kommer, næsten inklusive bemærkningerne. Og vi mener derfor, at det bli-

ver noget udvandet, når man laver så store dagsordensforslag.

Forslagsstillerne – det har debatten også vist i dag – er vildt uenige om, hvad der egentlig står i dagsordenen. Og hvis vi sådan læser dagsordenen fra regeringen igennem, er der nogle punkter, vi kan støtte, fordi de stort set kun er konstaterende og alene beskriver de ting, der er sket.

Andre punkter er så bredt formuleret, og det er så dem, man diskuterer imellem de partier, der står bag dagsordenen, og som har forskellige motiver til at gå ind for den eller ikke gå ind for den.

Vi mener, at når der i en dagsorden står, at regeringen har fremlagt en samlet strategi, jamen så er det jo rigtigt; det har de gjort. Det er altså konstaterende. Og at strategien bygger på nogle specielle principper er sikkert også rigtigt og konstaterende. Og så kommer der altså nogle meget brede formuleringer om, at miljømæssig bæredygtighed og udvikling fortsat skal udbygges som en integreret del i hele udviklingsbistanden, og dér stemmer man så for med forskellige begrundelser.

Derfor mener vi, det understreger, at man burde lave nogle korte, præcise dagsordener, så man kunne se, hvad det egentlig var, man stemte om.

Vi må sige, at vi ikke kan støtte den dagsorden, som regeringen har foreslået sammen med SF og V og K, og vi kan heller ikke støtte den, som Enhedslisten har foreslået.

Miljø- og energiministeren (Svend Auken): Jeg vil gerne starte med at takke alle ordførerne for meget indholdsrige og konstruktive indlæg. Det er klart, at vi ikke kan være enige om alle spørgsmål, men jeg synes, der har været mange fine indlæg, der har gjort, at debatten er foregået på et højt niveau.

Hr. Hindrup Andersen spurgte her til sidst om forklaringen på, hvorfor man har delt miljøbistanden på to ministerier, altså henholdsvis Udenrigsministeriet og Miljø- og Energiministeriet. Og dér vil jeg gerne sige til hr. Hindrup Andersen, at jeg tror, det er karakteristisk for miljøarbejdet, at det ofte vil være delt på to eller flere ministerier.

Hvis vi ser på transportområdet eksempelvis, så er det selvfølgelig først og fremmest Trafikministeriet, men det er i meget tæt samarbejde med Miljø- og Energiministeriet, hvor der også er en afdeling, som tager sig af trafikproblemer.

Når vi ser på spørgsmålet om landbrug, så er det selvfølgelig først og fremmest et område, der tackles i Landbrugsministeriet, men der er også en afdeling, som har med landbrugets miljøpåvirkning at gøre, i Miljø- og Energiministeriet.

Når vi ser på miljøbistanden til landene i Central- og Østeuropa og ulandene, synes jeg også, det er naturligt, at det sker i et samarbejde mellem henholdsvis miljømyndighederne i Miljø- og Energiministeriet på den ene side og Udenrigsministeriet på den anden side.

Siden 1991 har Miljø- og Energiministeriet forestået bistanden til Central- og Østeuropa på miljøområdet, og det er efter alles udsagn forløbet fantastisk godt, og Danmark er i dag en toneangivende partner, når det drejer sig om at skabe bedre miljøvilkår og bedre beskyttelse af naturen i Central- og Østeuropa.

Det har vi gjort i et tæt samarbejde med de stedlige repræsentationer og med Udenrigsministeriet, og det har vi gjort med en række fagministerier, som har særlige forudsætninger for at kunne løse enkeltopgaver. I det samarbejde er der opbygget den filosofi, at et vigtigt aspekt af miljøbistanden er et direkte samarbejde mellem miljømyndighederne i Danmark og miljømyndighederne i modtagerlandet.

Det har vist sig at være en formel, som er meget effektiv ikke bare til at gennemføre en fornuftig prioritering af miljøindsatsen, men også til at styrke miljømyndighederne i det pågældende land.

Når vi ser på ulandene, gives langt den største del af miljøbistanden til de fattigste lande via Danidas almindelige bistandsramme, som udviklingsministeren allerede har redegjort for.

I fremtiden vil 60 pct. af miljøbistanden til ulandene gå til de fattigste lande. Det vil altså sige, at langt hovedparten af ulandsbistanden vil gå til de fattigste lande i den tredje verden. Og det er helt naturligt, at det bliver integreret i forhold til det ministerium, der i forvejen arbejder med dette.

Når det derimod drejer sig om den mindre del, som går til de lande, som er præget af de gigantiske miljøproblemer, som den økonomiske og industrielle udvikling har skabt, er det ikke udviklingsbistand i klassisk forstand, vi taler om. Så er der ikke tale om, at der skal drives projekter på samme måde, som der drives projekter på i de fattigste lande.

Så er der – som mange af ordførerne så udmærket har beskrevet det – tale om en helt

anden opgave, tale om at styrke miljømyndighederne det pågældende sted, tale om samarbejde med NGO-grupper. Så er der tale om at give – jeg tror, det var hr. Brusgaards udtryk – hjælp til selvhjælp.

Det ligger også i sagen, at det må være en midlertidig hjælp, altså en hjælp, der skal overstås, efterhånden som det lykkes at bygge en tilstrækkelig stærk miljøbevidsthed op, og efterhånden som det lykkes at overføre dansk viden, dansk indsigt osv. til de pågældende lande, så de bedre er i stand til at klare deres egne opgaver. I den situation synes jeg, det er naturligt, at det er miljømyndighederne, der tager sig af det.

Der er ikke tale om klassisk bistandsarbejde, men der er tale om et tæt miljøsamarbejde. Men det siger sig selv, at også på dette område sker der en inddragelse af Udenrigsministeriet, idet der ikke opbygges selvstændige missioner eller selvstændige repræsentationer, og det i øvrigt gode arbejde, som tre miljøattachéer udfører, sker på de danske ambassader i de pågældende lande.

Så jeg synes altså, der er en god forklaring på, at det er fordelt på to ministerier. Vi har i strategien vist, hvordan det kan gøres, sådan at vi udnytter, havde jeg nær sagt, ressourcen i henholdsvis Udenrigsministeriet og Miljø- og Energiministeriet på den bedste måde.

Må jeg i øvrigt til hr. Langkilde sige, at jeg synes, hans opregning af grundene til at gennemføre miljøbistand var glimrende. Jeg er enig i alle de fire punkter, som hr. Langkilde opregnede.

Jeg tror, det var hr. Hindrup Andersen, der satte et spørgsmålstegn ved – og også andre ordførere var inde på spørgsmålet – de danske ressourcer, og jeg tror, hr. Hindrup Andersen ligesom antydede, at man kunne få hans stemme for regeringspartiernes dagsorden og andre partiers dagsorden, hvis jeg kunne love, at danske virksomheder blev holdt uden for det her spil. Det kan jeg bestemt ikke love.

Formålet er ikke erhvervsstøtte og må aldrig blive erhvervsstøtte. Jeg tror, hr. Estrup var inde på nogle meget fine præciseringer i den sammenhæng. Men det ville være helt i modstrid med ånden i Rioerklæringen fra 1992, helt i modstrid med Agenda 21, helt i modstrid med alle de erklæringer, der er vedtaget i kommissionen for bæredygtig udvikling, hvis vi nægtede at inddrage den private sektor i Danmark og den viden, der ligger dér.

Tværtimod ser jeg det som noget meget positivt, at vi engagerer virksomhederne. Og med virksomhederne mener jeg ikke kun traditionelle produktionsvirksomheder. Jeg mener faktisk hele den viden og teknologi, der er opsamlet i enheder uden for det offentlige. Det siger sig selv, at det offentlige vil bidrage alt det, vi kan. Det siger sig selv, at forskningsinstitutioner osv. skal være aktive. Men det er meget vigtigt for os, at NGO'ere, at større og mindre foretagender og at rådgivende firmaer er med i denne indsats.

Det afgørende er, at det her sker af hensyn til miljøet, af hensyn til forpligtelserne i Rio, af hensyn til samarbejdet og ikke af hensyn til virksomhederne. Men at virksomhederne er med og gør sig gældende, synes jeg kun er positivt.

Det sidste, jeg skal sige et par ord om, er det, hr. Gade og andre ordførere var inde på, nemlig spørgsmålet om vedvarende energi. Jeg mener, det er en forbedring af strategien, at vi nu har placeret den vedvarende energi stærkere, men det er ikke mit indtryk, at det er helt rigtigt at sige, at Danmark hidtil ikke har gjort noget, når det drejer sig om vedvarende energi.

Når eksempelvis et land som Indien satser på vedvarende energi i øjeblikket, som de gør, så er det ikke mindst som følge af det samarbejde, vi har haft omkring energipolitikken, og som Udenrigsministeriet har haft ansvaret for, som gør, at f.eks. vindenergien spiller en stadig større rolle i energiforsyningen i Indien, og jeg tror, at vi i mange andre lande kan gøre kolossalt meget.

Jeg synes, hr. Gades påpegning af det interessante med, at det, vi står over for som den næste udfordring i vores energiforsyning i den rige, industrialiserede verden, svarer nøjagtig til det, som man bør gøre mange steder i den tredje verden.

Der er dog én ting, som jeg vil advare imod at tro, og det er, at vi kan løse alle problemerne ved vedvarende energi på kort sigt. Der er brug for også en indsats med hensyn til energiforsyning.

To milliarder mennesker i verden har ikke adgang til elektricitet, og der er vi altså nødt til i en række situationer også at bruge generatorer osv. lokalt for at sikre, at de får adgang til elektricitet.

Men vi skal gøre, hvad vi kan, for at vedvarende energi bliver så centralt placeret som muligt, og jeg kan i hvert fald fra Miljø- og

Energiministeriets side sige, at det er en opgave, vi meget gerne vil tage på os.

Ministeren for udviklingsbistand (Poul Nielson):

Først en bemærkning af mere almen karakter om debatten, der har været her. Jeg synes, man kan sige, at den i høj grad har været selvkompenserende undervejs, i hvert fald som jeg har siddet og lyttet til den, og derfor er der egentlig kun få bemærkninger, jeg synes er påkrævet her som kommentarer.

Jeg synes i øvrigt også som miljø- og energiministeren, at det har været en debat, som har haft den kvalitet, at man ikke bare har gidet lytte til hinanden, men også har brugt de synspunkter, andre har fremsat, på en måde, som har været ikke bare venligt ment, men også konstruktiv, og det synes jeg er en fortræffelig måde at debattere på og også en måde, jeg synes hænger godt sammen med, at der er tilslutning til den dagsorden, som ligger.

Til fru Hanne Severinsen vil jeg sige, at der jo ikke er nogen som helst modstrid mellem det, at Danmark er i stand til at øge sit bidrag til multilaterale organisationer i de kommende år, og så det, at vi stiller skærpede krav til effektiviteten i disse organisationer. Det synes jeg tværtimod hænger aldeles godt sammen. Forestillingen om, at f.eks. FN-organisationerne ikke rigtig fortsat har brug for lige så meget, som de hidtil har fået, eller som de får, er efter min mening direkte forkert.

Billedet er jo, at den samlede overførsel af ressourcer fra de rige til de fattige lande i denne verden er for nedadgående. Den samlede overførsel er nu på det laveste niveau inden for de sidste 20 år. Og så synes jeg også, når man ser på, hvad skal man sige, absorptionskapaciteten i FN-systemet, at man skal huske på, at de samlede årlige udgifter til FN, både til fredsbevarende styrker, udviklingsbistand og alle de dyre diplomater, vi også har hørt omtalt i dag, koster pr. år det samme som driften af New York City's brandvæsen.

Det er proportionerne i en verden, hvor vi taler om at bygge et verdenssamfund op med en eller anden struktur, så så længe vi kombinerer villighed til at yde med kvalitetskrav og en konstruktiv måde at stille os an på over for organisationerne, ser jeg ikke det problem, fru Hanne Severinsen antydede.

Til fru Agnete Laustsen, som gerne hørte bekræftet fra mig, at de 400 mio. kr., som ikke

blev brugt sidste år af Danidas midler, så skulle føres tilbage til statskassen, er jeg nødt til at sige, at det vil jeg selvfølgelig ikke bekræfte. Vi gør, som systemet indebærer. Der er på forhånd i finanslovsammenhængen etableret en overførsel til det kommende år, og det, der er pointen, er jo, at vi har en bred enighed, som år efter år er blevet bekræftet, om, at vores niveau for udviklingsbistand er 1 pct., og det er så det, vi regner, om man vil, baglæns på. Om alle pengene bruges det ene år eller ej, er ikke afgørende.

Dernæst en bemærkning til flere om det her med den danske ressourcebase. Jeg synes, vi gør klogt i at betragte det som et meget bredt begreb. Jeg synes, at én af de vigtigste komponenter i den danske ressourcebase er den loyale danske skatteborger, som man ikke helt skal glemme, når vi taler om disse ressourcer osv. Der er mange kvalitative aspekter i det, men der er altså et kvantitativt aspekt i det, hvor vi skal huske, hvor pengene kommer fra, og hvem det er, vi skal søge støtte til, som bevirker, at vi gør det, vi gør.

Men jeg så nede i Ghana nogle fortræffelige unge smede fra Carstensens Skibsværft i Skagen værende i gang med at reparere gamle rustne færger, som sejlede på Voltasøen og floderne, og det gjorde de i et fortræffeligt samarbejde med lokale smede, der blev oplært direkte af danske faglærte smede. Ikke meget mellemlægspapir med ingeniører osv. Det var simpelt hen den umiddelbare ressourcebase, om man vil, der var i sving.

Diskussionen kan her meget nemt føre i forskellige retninger, som afspejler særinteressers varetægelse, men jeg synes ikke, at man skal være for sart. Jeg synes, det er bedre at sige direkte, at det er en uundgåelig, nødvendig del af det store kompromis bag fortsættelsen af dansk udviklingspolitik på det niveau, som vi har, at forskellige kredse i det danske samfund, herunder også erhvervslivet, åbenlyst er med i det, der foregår. Vi skal ikke regne baglæns fra et eller andet forhåndsgivet resultat på det her, men der skal være plads til dem, der har noget at byde på, og som der faktisk er brug for i udviklingslandene.

Det er svaret på diskussionen om ressourcebasen. Det har en i sig selv positiv, mobiliserende, interesseskabende virkning, at vi åbent siger, at der er plads til og brug for forskellige dele af det danske samfund, det være sig erhvervslivet, NGO'ere, den akademiske verden, administrationen osv. Det er et formål i sig selv, at vi aktiverer hele baglandet.

Til hr. Brusgaard, som nævnte en artikel i B.T., vil jeg sige, at der stort set ikke er noget nyt i den; selv ikke på det punkt, hvor der står noget direkte forkert, er der noget nyt, for andre har også for nylig sagt noget forkert om, hvor stor en del af Danidas bilaterale virksomhed der har et særligt miljøaspekt i sig. Den artikel, hr. Brusgaard taler om, indeholder en bemærkning, som lyder: »Gennemgår man disse projekter, når man frem til, at kun fire til fem pct. (. . .) bruges på miljøområdet.« Jeg tvivler særdeles meget på, om forfatteren til artiklen faktisk har gennemgået vores projekter, men papir er taknemligt!

Det, at præasyludgifterne dækkes af den del af miljø- og katastroferammen, er ikke nyt, men det serveres i artiklen i B.T. fra i dag nærmest, som om det er en afsløring, som om det er noget, nogen har forsøgt at holde skjult. Alle, der har været med til at lave finanslov herinde mere end én gang eller bare én gang, det skulle være nok, vil læse den artikel og være klar over, at der altså ikke er noget nyt i det her.

Så til de bemærkninger, der har været om AOTIS og østaterne. Der er altså allerede af de midler, jeg administrerer, penge til dette formål, og der har allerede været bevilget penge til at muliggøre deltagelsen fra disse samfund til mødet i Berlin. Vi har i øjeblikket ingen aktuelle ansøgninger liggende fra dem, men hvis vi får nogle, vil jeg se på dem med positive øjne. Det er altså en del af den globale miljøpulje, som er på 135 mio. kr., og som vi administrerer i Udenrigsministeriet.

Til hr. Bent Hindrup Andersen, som sammenkæder spørgsmålet om politikken for biodiversitet og problemerne med oprindelige folks rettigheder, så mener jeg, at det er et både vanskeligt og centralt område. Vi har en høj profil i dansk udviklingspolitik, hvad angår oprindelige folk, og jeg er selv blevet mere og mere overbevist om, at den – hvad skal man sige – politiske skarphed, der ligger i den danske profil på det punkt, er meget velbegrunderet. Det er nødvendigt, at vi mange gange over for en række lande bringer os i noget, der ligner en konfrontationssituation, hvis vi skal gøre noget som helst effektivt for at sætte skub i noget, der nytter noget for de oprindelige folk.

Men det er vanskelige sager, og vi kommer hurtigt ind i overvejelser præget af mange modsætninger, herunder også en risiko for, at vi kommer til at ligne sådan en slags reservatsbevarer. Det er også mange gange, når det kom-

mer til stykket, vanskeligt at få afgjort, hvad disse oprindelige folk egentlig selv vil i valget mellem modernisering eller forbliven i den livsform, de er i, og så er det specielt for os udefra kommende vanskeligt at påstå, at vi har de rigtige svar. Vi kan nemt lave fejl på det her område. Men socialt og menneskeretsmæssigt set er det et område, der får høj opmærksomhed hos os.

Hr. Estrup var inde på spørgsmålet om den grænseoverskridende realitet i miljøproblemerne. Jeg vil nævne et eksempel. Jeg var sidste uge i Vietnam, hvor spørgsmålet om forsuring af nedbøren begynder at blive noget, man bekymrer sig for. Forsuringen i vandløbene er allerede et problem, bl.a. fordi saltvandet trænger sig op i Mekongdeltaet.

Men luftkvaliteten er altså noget, man er begyndt at bekymre sig for, og vi har netop bevilget penge til oprettelsen af 197 målestationer til måling af SO₂, NO_x, dvs. surhedsgraden, som vil kunne give det første bidrag til at få en viden om den tiltagende forsuring af luften i regionen. Tanken vil være at følge det netop i denne region, hvor vi sammen med DANCED allerede er i gang. Set i lyset af udviklingen i anvendelsen af olie og kul til elproduktionen i regionen – ikke mindst i Kina – ser man jo for sig, hvordan problemerne øges med hensyn til forsuring, og her ville netop en anvendelse af dansk teknologi til rensning kunne gøre en kolossal forskel.

Jeg tror, at jeg med disse bemærkninger har forholdt mig til de sager, jeg synes nødvendiggjorde dette.

(Kort bemærkning).

Niels J. Langkilde (KF):

Udviklingsministeren kom med en lidt speciel fortolkning af ordet ressourcebase: det skulle være skatteborgeren. Det er på sin vis rigtigt, men hvis vi læser dagsordenen på det punkt, så står der, at vi skal udnytte den danske ressourcebase ved udvælgelse og udførelse af udviklings- og miljøprojekter.

Jeg vil nu nok sige, at det altså er for hidsig en fortolkning, og at vi lægger en lang række andre ting i det begreb, herunder de konsulenter, der har været nævnt i debatten, universiteterne og virksomhederne samt dem, som vi måske har svigtet lidt i debatten i dag, nemlig de frivillige organisationer, som tidligere satte så meget af det her i gang og bar så meget af det. Her kan man så tage hatten af for hr. Brusgaard, der

måske har fokuseret lidt mere på det, for det er vigtigt, at vi stadig væk også i vores eget land har mange, der arbejder på den led.

Vi skal dog gøre os klart, at ligesom kanonkvinderne i sin tid ikke kunne føre dansk sikkerhedspolitik, så kan de frivillige organisationer heller ikke løfte de miljømæssige opgaver, der er. De er en vigtig brik i billedet, men de kan ikke klare det hele.

I mit tidligere indlæg måtte jeg stryge et afsnit om Østeuropa, og da der ikke har været lejlighed til at sige det tidligere, så vil jeg nu gerne understrege, at Det Konservative Folkeparti netop mener, at den del af den samlede miljøhjælp, der går til Østeuropa, er vel anvendt. Vi kender området bedre end så mange andre områder, og vi har fristet dem til at gå i gang med demokrati og menneskerettigheder, og derfor skal de ikke lades i stikken. Det, at vi så også har store sikkerhedspolitiske interesser i det, og det, at vi ved en eventuel udvidelse af EU har mulighed for at få et mere lige marked i den del af verden, tager vi med som et ekstra plus.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Det, der har været et særligt problem for Enhedslisten i forhold til den dagsorden, som regeringen er med til at foreslå, er selvfølgelig spørgsmålet om at udnytte den danske ressourcebase ved udvælgelsen af udviklings- og miljøprojekter.

Miljøministeren understregede, at formålet ikke er erhvervsstøtte, men det saglige miljømæssige. Det fortolker jeg på samme måde som udviklingsministeren: Det gælder ikke om at regne baglæns. Det gælder om, at de projekter, som der er sagligt behov for, realiseres. Og findes der så i Danmark firmaer, som kan gå ind og gøre et godt stykke arbejde – bedre end andre – så er det klart, at det er fint, at de også medvirker.

Så vidt er vi altså enige, og derfor er vi glade for de præciseringer, som ministrene har givet på det punkt, for debatten blev jo indledt med, at Venstre og De Konservative gjorde nogle helt andre synspunkter gældende.

Vi synes, at der er opnået et tilfredsstillende resultat af debatten med de præciseringer, og som jeg allerede sagde ved indledningen af debatten, så synes vi, at der på andre punkter i den her dagsorden i hvert fald er et tilløb til den integrerede målsætning, som Enhedslisten vil arbejde for.

Vi vil derfor gerne på baggrund af de præciseringer, der er faldet, med vores stemmeafgivning være med til at tilkendegive, at Enhedslisten ønsker at være med i de forhandlinger, der kommer fremover, om formuleringen af den danske bistands- og udviklingspolitik.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Lige en kort replik til bistandsministeren. Det er da rigtigt, at FN-systemet i virkeligheden ikke koster så mange penge, når man sammenligner med New Yorks brandvæsen. Jeg er også overbevist om, at det er fuldstændig korrekt, at deres absorptionsniveau er stort, netop set i lyset af, at en masse andre lande ikke betaler, men problemet er jo, at vi jo nok ikke kan opretholde hele New Yorks brandvæsen endside hele FN-systemet. Så dér må opgaven være, at vi gør en indsats for at få andre lande til at opfylde deres forpligtelser.

Jeg synes altså, at man skal tænke sig lidt om. For det første ligger vi langt, langt højere og kommer til at ligge langt, langt højere end alle andre lande, når det gælder ulandsbistand. For det andet har vi altså et dogme om, at vi skal give en del af pengene til multilateral hjælp.

Og så synes jeg altså godt, at det må være tilladt lige at tage hovedet med og sige, at hvis vi samtidig skal være kritiske over for de her organisationer, så var det måske en god idé, at der ikke nødvendigvis var den automatik i budgettet. Det kunne jo være, at der var mange af dem, man skulle overveje ikke at give bidrag, så man kom til at stå med et afløbsproblem.

Men jeg sagde sådan set også de her ting for at gøre opmærksom på, at der også er problemer andre steder, som FN er indblandet i; det gælder bl.a. genopbygningen af Bosnien. Der synes jeg, det er vigtigt, at vi ikke har så megen automatik i vores bistandshjælp, at vi absolut skal give en masse penge til multilaterale bistandsorganisationer i FN, som vi ikke er hundrede procent sikker på egentlig udnytter pengene på den måde, vi ellers i Danmark ønsker at udnytte bistandsmidler på.

(Kort bemærkning).

Aage Brusgaard (FP):

Nu har vi haft 4 timers god debat, og jeg tror ikke, at der kan vendes flere sten i sagen, men der er selvfølgelig mange, der spændt sidder og venter på, hvad Fremskridtspartiet vil stemme til de to dagsordener. Der er selvfølgelig ting i

disse pinde, som vi godt kan være enige i, men når vi skal veje plusser mod minusser, så bliver det altså til, at vi stemmer nej til begge to.

(Kort bemærkning).

Steen Gade (SF):

Jeg vil godt om definitionen af ressourcebase sige til hr. Keld Albrechtsen, at der ikke er tvivl om, at hvis vi skal prioritere vedvarende energi, så ville det jo være noget af det dummeste, man kunne forestille sig, hvis vi ikke udnyttede den samlede ressourcebase i Danmark i den forstand, at vi vel endnu i dag godt kan tillade os at kalde os for verdens førende på en lang række områder inden for vedvarende energi. Det er den type tolkning, vi lægger i det, og der forstår jeg vi er enige med Enhedslisten.

Så vil jeg sige tak til udviklingsministeren for det positive svar om AOTIS-landene og viljen til også at give fremtidig støtte til deres arbejde. Hvis de finder ud af, at det er sådan, så kunne man jo godt forestille sig, at de rent faktisk også søger, fordi de har et klart behov for at blive støttet i den aktivitet.

Min sidste kommentar er til miljøministerens betragtninger om vedvarende energi og energisatsning. Det er rigtigt, at vi til dem, der bor langt ude på landet i landdistrikterne, ikke bare kan sige, at vedvarende energi er den eneste løsning, for en lang række steder vil det bedste være kombinerede løsninger, men tankegangen er, at vi godt kan lave decentrale løsninger.

Der, hvor jeg vil sige, jeg er kritisk over for det, der er sket indtil nu, er med hensyn til bevillingerne til energiområdet, for så vidt jeg er orienteret, er disse ikke øget siden slutningen af 1980'erne, og selve den andel, som energisektoren udgør af bistandsområdet, har reelt været faldende.

Jeg er også bekymret for, at Danidas praksis i realiteten fører til, at den vedvarende energi får det vanskeligere, og jeg er bange for, at vilkårene er sådan. Jeg mener derfor, at det, at vi nu satser på det, betyder, at vi får det set efter hele vejen igennem. Og vi vil i forbindelse med, at vi får den eksterne evaluering, hvor vi skal kigge på Danidas inddragelse af miljø generelt, lægge helt afgørende vægt på, at vi netop får lavet det sådan, at vi ikke får nogle modsætninger, hvor der med den ene hånd i realiteten træffes beslutninger, som betyder, at det bliver vanskeligere at gennemføre de prioriteringer, som vi har truffet, med den anden hånd.

Vi stemmer selvfølgelig for dagsordenen.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Det har jo i meget stort omfang været en positiv og konstruktiv debat med bred opbakning til den danske indsats omkring miljø og udvikling. Det er jo i sig selv en fin ting.

Der er et enkelt punkt, som har efterladt et par vibrerende spørgsmålstegn, og det har været debatten om, hvad man skulle forstå ved den del af dagsordenen, som vedrører ressourcebasen, og der har været lidt forskellige fortolkninger af den. Jeg synes godt, jeg vil benytte lejligheden i en fortolkning af, hvad der står i denne pind, til at komme med et citat, der samtidig giver mig lejlighed til at citere Venstres leder, hr. Uffe Ellemann-Jensen, og oven i købet ud fra en betragtning, som jeg er ganske enig i. Det er måske ikke hver dag, jeg får den lejlighed, så den vil jeg gerne benytte mig af. Den tidligere udenrigsminister skrev i 1989 i tidsskriftet »Udvikling« følgende:

»Så længe vi er enige om, at det fortsat skal stå bøjet i neon over Danidas port, at ulandsbistanden ydes alene ud fra hensynet til, hvad der tjener ulandenes behov, ser jeg ingen fare ved, at vi løbende diskuterer og overvejer, hvordan mulighederne for dansk erhvervsliv bedst kan tilgodeses.«

Det synes jeg er en meget rigtig og præcis betragtning.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 47 af Lotte Henriksen (S), Hanne Severinsen (V), Niels J. Langkilde (KF), Steen Gade (SF), Jørgen Estrup (RV) og Arne Melchior (CD) (se foran) vedtoges med 100 stemmer (S, V, KF, SF, RV, EL og CD) mod 5 (FP og DF).

Hermed var forslag om motiveret dagsorden nr. D 48 af Keld Albrechtsen (EL) (se foran) bortfaldet.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Forespørgsel nr. F 32:

Forespørgsel til landbrugs- og fiskeriministeren og miljø- og energiministeren:

»Hvilke overvejelser gør regeringen sig på baggrund af redegørelsen om udnyttelse af husdyrgødning og udviklingen i landbrugets kvælstofhusholdning med henblik på at sikre, at målene i handlingsplanen for en bæredygtig udvikling i landbruget kan nås?«

Af Erling Christensen (S), Vibeke Peschardt

(RV) og Addi Andersen (CD) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 9/1 96. Fremme af forespørgslen vedtaget 12/1 96).

Begrundelse

Erling Christensen (S):

På baggrund af et ønske fra Bæredygtighedsudvalget har landbrugsministeren den 15. december 1995 fremlagt en redegørelse om husdyrgødning og udvikling i landbrugets kvælstofhusholdning på grundlag af opgørelsen fra høståret 1993-94.

Hensigten med forespørgslen er at delagtiggøre Folketinget i ministrenes overvejelser om, hvordan målene i handlingsplanen for en bæredygtig udvikling i landbruget skal nås.

Forespørgslen handler om, hvilke yderligere virkemidler der skal i anvendelse for at nå målsætningen ...

Tredje næstformand (Margrete Auken):

Jeg vil godt lige bede om at få lidt mere ro herinde; der er faktisk én, der står på talerstolen og taler i øjeblikket.

Erling Christensen (S):

Selv om landmændene levede op til vandmiljøplanens bindende krav, så kunne målet ikke nås inden for tidsrammen, og der måtte nye virkemidler til. Derfor blev Bæredygtighedsudvalget nedsat, og det kom der gødningskemaer og sædskifteplaner ud af og dermed en handlingsplan for en bæredygtig udvikling i landbruget. Det var i 1991.

Handlingsplanen indeholder også beslutninger om sanktioner, hvis reglerne ikke blev fulgt. Der var bred opbakning til brug af sanktioner, til brug af bøder.

Landbrugsministerens redegørelse viser, at udviklingen går i den rigtige retning. Udnyttelsen af det tildelte kvælstof er øget, kvælstoftabet